

MINUTA

Întâlnirii președinților secțiilor penale ale Înaltei Curți de Casație și Justiție și curților de apel

Curtea de Apel București, 16-17 mai 2019

În perioada 16-17 mai 2019 a avut loc la Curtea de Apel București *Întâlnirea președinților secțiilor penale ale Înaltei Curți de Casație și Justiție și curților de apel*, dedicată discutării aspectelor de practică neunitară în materia dreptului penal și dreptului procesual penal.

Înalta Curte de Casație și Justiție a fost reprezentată de domnul judecător Iulian Dragomir, Vicepreședinte și domnul judecător Daniel Grădinaru, Președintele Secției penale.

Curțile de apel au fost reprezentate, în principal, de președinții secțiilor penale și de judecători desemnați din cadrul acestor secții.

Din partea Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție au participat doamna procuror Georgina Bodoroncea și doamna procuror Irina Kuglay.

Institutul Național al Magistraturii a fost reprezentat de doamna judecător Cristina Rotaru-Radu - Director și de domnul procuror Viorel Badea - Director adjunct.

Dezbaterile au fost moderate de doamna procuror Alexandra Șinc și domnul procuror Corneliu Iftim, formatori cu normă întregă al Institutului Național al Magistraturii la disciplina Drept penal și drept procesual penal.

În urma dezbaterilor, referitor la temele incluse în punctajul de discuții, s-au conturat concluziile expuse în cele ce urmează.

I. Drept procesual penal - Partea generală

A. Incompatibilități și interdicții

1. În practica judiciară s-a pus problema dacă este incompatibil să judece o cale de atac judecătorul al cărui soț a participat în calitate de procuror la judecarea pe fond a cauzei. (CA Galați)

Materia: penal

Subcategoria: alte tipuri de cauze

Acte normative incidente: art. 105 din Legea nr. 161/2003; art. 64 alin. (1) lit. f) C.p.p.

Cuvinte cheie: incompatibilitate

Într-o primă opinie se arată că judecătorul este incompatibil, având în vedere dispozițiile exprese în acest sens ale art. 105 din Legea nr. 161/2003. În plus, sunt invocate dispozițiile art. 64 alin. (1) lit. f) C.p.p., cu precizarea că în acest caz există și o suspiciune rezonabilă, în sensul că imparțialitatea judecătorului este afectată.

Într-o altă opinie, s-a arătat că dispozițiile art. 105 din Legea nr. 161/2003 sunt caduce, ca urmare nu mai produc efecte.

Participanții la întâlnire au adoptat, în unanimitate, punctul de vedere al INM în sensul că prima opinie este cea corectă. Astfel, dispozițiile art. 105 sunt în vigoare,

sistemul românesc de drept neprevăzând caducitatea ca o modalitate de ieșire din vigoare a legii, astfel încât există o situație de incompatibilitate. Mai mult decât atât, caducitatea intervine atunci când ulterior intrării în vigoare dispăre un element al normei, care determină ineficacitatea sa. Or, în ceea ce privește incompatibilitatea procurorului, nu ne aflăm într-o astfel de situație. În cazul în care intenționa să renunțe la această situație de incompatibilitate, legiuitorul ar fi intervenit expres, așa cum a făcut în multe cazuri prevăzute de Legea nr. 161/2003. Mai mult decât atât, în cuprinsul legii anterior menționate se face referire la faptul că dispozițiile sale se completează cu cele ale Codului de procedură penală, ceea ce confirmă ipoteza coexistenței reglementărilor.

Incompatibilitatea este însă prevăzută de norma specială, iar nu dedusă din interpretarea art. 64 alin. (1) lit. f) C.p.p., materia incompatibilităților fiind de strictă interpretare.

B. Rezolvarea acțiunii penale

2. În practica judiciară s-a pus problema modalității de soluționare a cauzelor penale având ca obiect o infracțiune continuată, în condițiile în care pentru unele dintre actele materiale ce intră în conținutul constitutiv al infracțiunii sunt incidente dispozițiile art. 16 din Codul de procedură penală. (CA Brașov)

Materia: penal

Subcategoria: alte tipuri de cauze

Acte normative incidente: art. 16 C.p.p.

Cuvinte cheie: infracțiune continuată, schimbare încadrare juridică

Într-o opinie, pentru soluționarea unei astfel de cauze este necesar mai întâi a se dispune schimbarea încadrării juridice dintr-o infracțiune în formă continuată în două sau mai multe infracțiuni în concurs, urmând ca pentru infracțiunea sau infracțiunile în cazul cărora sunt incidente prevederile art. 16 C.p.p. să se dispună achitarea sau încetarea procesului penal.

Într-o altă opinie, referirea la actele pentru care este incident art. 16 C.p.p. se poate face doar în considerente.

Problema a format obiectul dezbaterilor și la întâlnirea pentru unificarea practicii în materie penală a judecătorilor și procurorilor din mai 2018, când participanții la întâlnire au apreciat, cu majoritate, că se impune schimbarea încadrării juridice dintr-o infracțiune în formă continuată în două infracțiuni: una cuprinzând actele materiale pentru care se va dispune achitarea sau încetarea procesului penal, cealaltă cuprinzând actele materiale pentru care inculpatul urmează să fie sancționat. Procedându-se astfel, s-a arătat de către susținătorii acestei opinii, se va pronunța o soluție mai clară pentru justițiabili pe latura penală a cauzei și se va facilita soluționarea laturii civile.

În cadrul întâlnirii problema a fost din nou discutată, iar **participanții au ajuns, în majoritate, la concluzia că este necesară o modificare a punctului de vedere adoptat anterior, referirea la actele materiale pentru care nu se dispune condamnarea urmând a se face doar în considerentele hotărârii.**

La adoptarea acestei soluții a fost avută în vedere atât decizia Curții Constituționale nr. 250/16 aprilie 2019 prin care s-a admis excepția de neconstituționalitate și s-a constatat că dispozițiile art. 377 alin. (4) teza întâi și art. 386 alin. (1) din Codul de procedură penală sunt constituționale în măsura în care instanța de judecată se pronunță cu privire la schimbarea încadrării juridice dată faptei prin actul de sesizare printr-o hotărâre judecătorească care nu soluționează fondul cauzei, dar și jurisprudența Înaltei Curți de Casație și Justiție în materie (decizia nr. 2647/2012, sentința penală nr. 460/2014, ICCJ, Secția penală); Instanța Supremă a stabilit că nu este admisibilă pronunțarea unei soluții de condamnare pentru o parte dintre actele materiale care intră în conținutul infracțiunii continuate pentru care a fost trimis în judecată inculpatul și achitarea pentru actele materiale nedovedite, acte materiale care au fost apreciate ca făcând parte din aceeași unitate legală de infracțiune, ci se impune pronunțarea unei singure soluții de condamnare,

cu excluderea acțiunilor nedovedite, pentru că, în acest mod, nu este afectată forma continuată a infracțiunii. Pentru aceleași argumente, instanța a apreciat că „nu se poate dispune schimbarea încadrării juridice prin reținerea a două infracțiuni distincte, aflate în concurs, pe considerentul dezincriminării unora dintre actele materiale care compun infracțiunea, în condițiile în care în cursul cercetării judecătorești nu au apărut elemente care să înlăture unitatea legală a infracțiunii reținute în sarcina inculpatului.

Soluția contrară ar reprezenta doar o ficțiune în raport de situația de fapt reținută în sarcina inculpatului, care ar avea ca scop rezolvarea situațiilor statistice, dar ar fi în contradicție cu unitatea de rezoluție infracțională care caracterizează infracțiunea continuată.

În mod evident, din motivarea soluțiilor pronunțate în acest sens va trebui să rezulte care acte materiale sunt probate, pentru a stabili corect obiectul și limitele judecății.

De asemenea, trebuie avut în vedere faptul că schimbarea încadrării juridice este, totuși, posibilă doar atunci când este probată o singură acțiune infracțională - de pildă, inculpatul este trimis în judecată pentru o infracțiune continuată formată din 4 acțiuni (acte) infracționale și este probată doar o acțiune/un act. În acest caz, prin schimbarea încadrării juridice se va înlătura unitatea legală de infracțiune și se va reține unitatea naturală.

În cadrul dezbaterilor s-a pus și problema procedurii prin care se poate ajunge la schimbarea încadrării juridice, inclusiv ipotezele în care greșita încadrare juridică este invocată ca motiv de apel sau când problema schimbării încadrării juridice se ridică direct în calea de atac a apelului. S-a exprimat opinia în sensul că, pentru ipoteza în care schimbarea încadrării juridice se invocă în calea de atac a apelului, s-ar impune, similar procedurii de la fond, soluționarea acestui aspect prin încheiere, anterior soluționării apelului. Referitor la acest punct de vedere, s-a menționat că procedându-se astfel există riscul unei antepronunțări a instanței. Tot cu privire la acest aspect, s-a menționat că în practică de cele mai multe ori criticile privind greșita încadrare juridică dată faptei sunt puse în discuția părților, astfel încât acestea să nu fie surprinse de soluția instanței privind o posibilă nouă încadrare juridică.

C. Acțiunea civilă în procesul penal

3. S-a pus problema, în practica judiciară, dacă în cauzele având ca obiect vătămarea integrității corporale sau pierderea vieții unei persoane într-un accident rutier, la rezolvarea acțiunii civile instanța trebuie să țină seama de prevederile art. 37 din Norma Autorității de Supraveghere Financiară nr. 23/2014. (CA Alba Iulia)

Materia: penal

Subcategoria: alte tipuri de cauze

Acte normative incidente: art. 37 din Norma Autorității de Supraveghere Financiară nr. 23/2014

Cuvinte cheie: acțiunea civilă în procesul penal, asigurare de răspundere civilă

Punctul de vedere al INM, cu care participanții au fost, în unanimitate, de acord, a fost în sensul că norma în discuție reglementează o serie de aspecte privind acordarea despăgubirilor pentru persoanele vătămăte prin accidente rutiere produse de conducătorii auto care beneficiază de asigurare de răspundere civilă delictuală. Ca urmare, norma reglementează aspecte în legătură cu răspunderea contractuală a asiguratorului față de asigurat, în diferite situații, în funcție de stabilirea culpei asiguratului în producerea accidentului, existența sau nu a unui proces penal în curs etc.

Or, potrivit art. 19 alin. (1) C.p.p., acțiunea civilă exercitată în procesul penal are ca scop tragerea la răspundere civilă delictuală a persoanelor responsabile potrivit legii civile pentru prejudiciul produs prin comiterea faptei care face obiectul acțiunii penale.

Chiar dacă admitem că, în urma pronunțării deciziei nr. 1/2016 a Înaltei Curți de Casație și Justiție - Completul pentru soluționarea recursurilor în interesul legii, principiul antrenării

răspunderii în procesul penal pe temei exclusiv delictual a fost mult atenuat¹, ***oricum nu se poate ajunge la concluzia că Norma sus-menționată se aplică în procesul penal.***

Astfel, pe de o parte, în chiar decizia menționată se face referire la prevederile legale în materia asigurărilor de răspundere civilă, iar Norma în discuție este un act normativ cu forță inferioară legii.

Pe de altă parte, din chiar conținutul Normei rezultă că aceasta se aplică, de regulă, în situații care exclud existența unui proces penal sau cel puțin rezolvarea acțiunii civile în cadrul acesteia.

Premisa aplicării art. 37 din Normă, la care autorul întrebării face referire, este reglementată în cuprinsul art. 36 și are în vedere situația în care persoana păgubită înaintează avizarea de daună către RCA, FPVS sau BAAR, după caz, deci pornește de la premisa rezolvării pe această cale a problemei despăgubirilor.

Mai mult decât atât, chiar art. 37 alin. (3) se referă la posibilitatea asigurătorului RCA de a efectua investigații, anterior plății despăgubirilor, în cazul în care nu există un dosar penal. La rândul său, art. 47 stabilește cazurile în care despăgubirile se stabilesc pe cale amiabilă, chiar și atunci când există pe rol un dosar penal cu privire la accident: acțiune penală stinsă prin împăcarea părților, persoana păgubită își ia angajamentul să restituie despăgubirea primită, în funcție de decizia instanței penale etc. ***Se poate deci observa, din cele de mai sus, că Norma este aplicabilă în cazurile în care nu se ajunge la obligarea la despăgubiri în procesul penal. Per a contrario, nu se va aplica la rezolvarea acțiunii civile în procesul penal.***

Trebuie menționat și faptul că Norma invocată nu mai este în prezent în vigoare, ea fiind înlocuită de mai multe reglementări succesive cu conținut similar (ultima fiind Norma ASF nr. 20/2017), cu privire la aplicarea cărora rămân valabile cele de mai sus.

4. În practica judiciară s-a pus problema consecințelor deciziei Curții Constituționale nr. 257/2017 privind neconstituționalitatea prevederilor art. 21 alin. (1) C.p.p. asupra cererilor de introducere în cauză a părții responsabile civilmente formulate în cursul judecării, până la începerea cercetării judecătorești. (CA Brașov, CA Constanța)

Materia: penal

Subcategoria: alte tipuri de cauze

Acte normative incidente: art. 21 alin. (1) C.p.p.; Decizia Curții Constituționale nr. 257/2017

Cuvinte cheie: parte responsabilă civilmente, citare

Astfel, ***într-o opinie***, cererea de introducere în cauză a părții responsabile civilmente formulată la acest moment este inadmisibilă, având în vedere considerentele deciziei sus-menționate, în sensul că, procedându-se la introducerea în cauză a părții responsabile civilmente ulterior fazei camerei preliminare s-ar încălca dreptul acesteia de a formula cereri și excepții privind legalitatea urmăririi penale.

Într-o altă opinie, cererea este admisibilă, cu condiția ca părții responsabile civilmente să îi fie ulterior comunicată încheierea prin care s-a dispus începerea judecării, împotriva căreia poate formula contestație.

Problema s-a aflat și pe agenda întâlnirii judecătorilor și procurorilor pentru unificarea practicii în materie penală, din mai 2018 când ***opinia Institutului Național al Magistraturii*** a fost în sensul că, față de decizia Curții Constituționale nr. 257/2017, ***în cazul în care persoana vătămată s-a constituit parte civilă în cursul urmăririi penale, introducerea se poate face cel târziu în procedura camerei preliminare. În cazul în care constituirea de parte civilă are loc direct în fața instanței însă, introducerea în cauză nu se poate face decât tot în această fază procesuală.*** În acest ultim caz, nu se poate discuta despre încălcarea dreptului părții responsabile civilmente de a-și face apărarea, prin neparticiparea

¹ Instanța Supremă a decis că, în cazul asigurării obligatorii de răspundere civilă pentru prejudicii produse prin accidente de vehicule, societatea de asigurări are calitatea de parte responsabilă civilmente și are obligația de a repara singură prejudiciul cauzat prin infracțiune, în limitele stabilite în contractul de asigurare și prin dispozițiile legale privind asigurarea obligatorie de răspundere civilă.

sa la procedura camerei preliminare, câtă vreme la momentul respectiv nu existau pretenții civile față de care să se apere. **Participanții la întâlnire au fost de acord, în unanimitate, cu punctul de vedere al INM.**

În legătură cu cererea formulată direct în fața instanței, de introducere în cauză a părții responsabile civilmente, s-a pus problema în ce măsură pentru soluționarea acesteia este necesară citarea persoanei ce se dorește introdusă în cauză într-o astfel de calitate.

Într-o opinie, s-a apreciat că, cererea fiind în mod vădit inadmisibilă, citarea nu este necesară.

Într-o a doua opinie, împărtășită și în cadrul INM, se impune citarea, pentru următoarele considerente:

- persoana poate să fie de acord cu introducerea sa în cauză, pentru a putea formula apărări și pe latură penală, nu doar într-o eventuală acțiune civilă introdusă împotriva sa pe cale separată;

- ca principiu, deciziile judiciare care privesc o anumită persoană nu se iau în absența acesteia;

- așa cum am arătat mai sus, cererea nu este, în mod automat, inadmisibilă, existând și păreri relevante în sens contrar.

În unanimitate, participanții la întâlnire au fost de acord cu menținerea punctului de vedere exprimat la întâlnirea anterioară, în ceea ce privește primul aspect al problemei, și au fost de acord cu punctul de vedere al INM referitor la problema citării părții responsabile civilmente.

5. În practica judiciară s-a pus problema în ce măsură se pot administra probe pe latura civilă a cauzei, în procedura recunoașterii învinuirii. (CA Tg. Mureș)

Materia: penal

Subcategoria: alte tipuri de cauze

Acte normative incidente: art. 375 alin. (2), art. 377 alin. (1) și (2) C.p.p.

Cuvinte cheie: procedura în cazul recunoașterii învinuirii, probe

Autorul întrebării nu face referire la opiniile existente în practică sau doctrină, la argumentele pentru fiecare dintre acestea și nici nu anexează hotărâri relevante.

În cadrul dezbaterilor s-a precizat problema de drept, în sensul că aceasta se referă la regimul probelor în apelul părții civile exercitat în cadrul procedurii simplificate.

Punctul de vedere al INM, adoptat în unanimitate de participanți, a fost în sensul că, față de prevederile art. 375 alin. (2) și art. 377 alin. (1) și (2) C.p.p., se poate administra proba cu înscrisuri, pentru depunerea căroră se poate acorda un singur termen de judecată. În cazul în care efectuarea cercetării judecătorești pe latura civilă a cauzei presupune un timp mai îndelungat, se va proceda la disjungerea acesteia, cu condiția ca disjungerea să fie posibilă. În caz contrar, se va respinge cererea de aplicare a procedurii simplificate, se vor administra probe potrivit procedurii de drept comun și, dacă este cazul, la finalul acesteia se va da efect dispozițiilor art. 396 alin. (10) C.p.p.

D. Probe și mijloace de probă

6. S-a pus problema, în practica judiciară, dacă sunt lovite de nulitate (iar în caz afirmativ dacă aceasta este absolută sau relativă) interceptările convorbirilor telefonice efectuate în temeiul art. 91² din Codul de procedură penală anterior, cu sprijinul Serviciului Român de Informații, câtă vreme textul de lege menționat făcea referire la efectuarea interceptărilor de către procuror sau de către organele de cercetare penală, din dispoziția procurorului. (CA Brașov)

Aceeași întrebare a fost formulată și în legătură cu mandatele de supraveghere tehnică puse în aplicare, sub imperiul actualului Cod de procedură penală, anterior deciziei Curții Constituționale nr. 51/2016, cu sprijinul Serviciului Român de Informații.

Materia: penal

Subcategoria: alte tipuri de cauze

Acte normative incidente: art. 91² C.p.p. 1968; art. 142 alin. (1) C.p.p.; Deciziile Curții Constituționale nr. 51/2016, nr. 302/2017, nr. 26/2019

Cuvinte cheie: interceptări, nulitate absolută

Autorul întrebării a menționat că este vorba doar despre evaluarea legalității acestui mijloc de probă în cauzele în curs de judecată, nu în cele în care s-au pronunțat hotărâri definitive.

În legătură cu rezolvarea problemei există două opinii.

Prima dintre acestea este în sensul că, deși contribuția Serviciului Român de Informații s-a limitat la acordarea sprijinului tehnic pentru efectuarea interceptărilor, au fost totuși încălcate dispozițiile Codului de procedură penală cu privire la punerea în executare a interceptării convorbirilor telefonice de către organele de urmărire penală, ceea ce atrage nulitatea absolută a mijlocului de probă, ca fiind administrat cu încălcarea regulilor privind competența acestora după materie și calitatea persoanei.

Al doilea punct de vedere este în sensul că punerea în executare a respectivului procedeu probator nu echivalează cu acordarea de sprijin tehnic în acest scop, în acest sens fiind și considerentele deciziei Curții Constituționale nr. 51/2016, astfel că, atâta vreme cât transmiterea mandatelor către Serviciul Român de Informații și, ulterior, redarea convorbirilor de pe suportii optici s-a făcut de către organele de urmărire penală, nu ne aflăm în prezența vreunui caz de nulitate. Mai mult decât atât, nulitatea absolută la care fac referire autorii primei opinii, rezultată din interpretarea deciziei Curții Constituționale nr. 302/2017, nu se referă la orice formă de încălcare a competenței organelor de urmărire penală, ci doar la efectuarea de către un parchet ierarhic inferior a urmăririi penale cu încălcarea normelor privind competența după materie și calitatea persoanei a parchetului ierarhic superior.

Punctul de vedere al INM a fost în sensul că rezolvarea acestei probleme necesită o serie de precizări prealabile.

Astfel, referitor la reglementarea anterioară datei de 1 februarie 2014 s-a reținut că, potrivit art. 91² alin. (1) din Codul de procedură penală anterior, procurorul procedează personal la interceptările și înregistrările prevăzute în art. 91¹ sau poate dispune ca acestea să fie efectuate de organul de cercetare penală. Persoanele care sunt chemate să dea concurs tehnic la interceptări și înregistrări sunt obligate să păstreze secretul operațiunii efectuate, încălcarea acestei obligații fiind pedepsită potrivit Codului penal.

Textul a format obiectul unei excepții de neconstituționalitate, criticile autorului acesteia vizând lipsa de previzibilitate și claritate a sintagmei "persoanele care sunt chemate să dea concurs tehnic la înregistrări și interceptări".

Prin decizia nr. 779/2017 excepția a fost respinsă ca neîntemeiată. În motivarea soluției Curtea a făcut distincția între noțiunea de "suport tehnic" pentru efectuarea interceptărilor și aceea de "acte de urmărire penală efectuate de un organ judiciar"; în acest sens, Curtea a reținut că sintagma "alte organe specializate ale statului" din dispozițiile art. 142 alin. (1) din noul Cod de procedură penală nu vizează persoanele care sunt chemate să dea concurs tehnic la executarea măsurilor de supraveghere. Curtea a mai arătat și că în decizia nr. 51 din 16 februarie 2016, și-a fundamentat soluția din perspectiva persoanelor care pun în executare mandatul de supraveghere tehnică, iar nu din perspectiva persoanelor care asigură suportul tehnic pentru realizarea activității de supraveghere tehnică (par. 32). S-a mai arătat în motivare, referitor la suportul tehnic pentru realizarea respectivei activități de supraveghere, că, sub imperiul vechiului Cod de procedură penală - ca, de altfel, și sub cel al noului cod -, acesta era asigurat de persoane fără atribuții de cercetare penală, în limitele competențelor lor, motiv pentru care dispozițiile art. 91² alin. (1) teza a doua din Codul de procedură penală din 1968 impuneau persoanelor chemate să dea concurs

tehnic la interceptări și înregistrări obligația de a păstra secretul operațiunii efectuate, încălcarea acestei obligații fiind pedepsită penal, așa cum prevede și noul Cod de procedură penală în cuprinsul dispozițiilor art. 142 alin. (3) (par. 33).

Ca urmare, efectuarea înregistrărilor și interceptărilor, sub imperiul Codului de procedură penală anterior, cu sprijinul Serviciului Român de Informații, nu poate genera o discuție cu privire la încălcarea normelor de competență a organelor de urmărire penală decât în măsura în care a fost depășită sfera concursului tehnic și s-au efectuat activități de punere în executare a măsurii, deci acte de urmărire penală.

Referitor la reglementarea din Codul de procedură penală actual, anterior publicării deciziei Curții Constituționale nr. 51/2016, în punctul de vedere al INM s-a arătat că, potrivit art. 142 alin. (1) C.p.p., în redactarea anterioară modificării prin O.U.G. nr. 6/2016, ca urmare a pronunțării deciziei nr. 51/2016 a Curții Constituționale, procurorul pune în executare supravegherea tehnică ori putea dispune ca aceasta să fie efectuată de organul de cercetare penală sau de lucrători specializați din cadrul poliției ori de alte organe specializate ale statului.

Prin decizia sus-menționată a fost admisă excepția de neconstituționalitate formulată într-un dosar al Tribunalului București și s-a constatat că *sintagma "ori de alte organe specializate ale statului" din cuprinsul dispozițiilor art. 142 alin. (1) din Codul de procedură penală este neconstituțională.* În motivarea soluției Curtea a reținut, în esență, că sintagma respectivă nu este suficient de clară, iar *standardul constituțional de protecție a vieții intime, familiale și private și a secretului corespondenței impune ca limitarea acestora să se realizeze într-un cadru normativ care să stabilească expres, într-un mod clar, precis și previzibil care sunt organele abilitate să efectueze operațiunile care constituie ingerințe în sfera protejată a drepturilor* (par. 48).

Curtea s-a referit în cuprinsul deciziei și la efectele acesteia în timp, arătând următoarele: *„Cu privire la efectele prezentei decizii, Curtea reamintește caracterul erga omnes și pentru viitor al deciziilor sale, prevăzut la art. 147 alin. (4) din Constituție. Aceasta înseamnă că, pe toată perioada de activitate a unui act normativ, acesta se bucură de prezumția de constituționalitate, astfel încât decizia nu se va aplica în privința cauzelor definitiv soluționate până la data publicării sale, aplicându-se, însă, în mod corespunzător, în cauzele aflate pe rolul instanțelor de judecată”* (par. 52).

Referitor la considerentele deciziei Curții Constituționale nr. 302/2017:

Prin decizia sus-menționată a fost admisă excepția de neconstituționalitate și s-a constatat că *soluția legislativă cuprinsă în dispozițiile art. 281 alin. (1) lit. b) din Codul de procedură penală, care nu reglementează în categoria nulităților absolute încălcarea dispozițiilor referitoare la competența materială și după calitatea persoanei a organului de urmărire penală, este neconstituțională.*

Din cele arătate mai sus rezultă, ***în opinia INM***, o serie de concluzii cu privire la problema în discuție. Toate acestea pornesc de la principiul potrivit căruia actele îndeplinite cu respectarea normelor în vigoare la data efectuării lor rămân valabile și în cazul intervenirii unei modificări legislative în ceea ce privește modalitatea de efectuare a acestora. În plus, trebuie avut în vedere și principiul potrivit căruia deciziile Curții Constituționale sunt obligatorii numai pentru viitor, de la momentul publicării lor în Monitorul Oficial. Cele reținute în paragraful 52 al deciziei Curții Constituționale nr. 51/2016 nu contravin acestor principii, referirea la cauzele aflate pe rol vizând modalitatea de punere în executare a mandatului de supraveghere tehnică ulterior publicării deciziei, iar nu la posibilitatea de a invoca nelegalitatea activităților de supraveghere tehnică deja efectuate anterior publicării deciziei.

Ca urmare, ***în opinia noastră, interceptările și înregistrările efectuate sub imperiul Codului de procedură penală anterior, cu sprijinul Serviciului Român de Informații, sunt legal efectuate, având în vedere diferența dintre administrarea mijlocului de probă și acordarea suportului tehnic în acest sens, astfel cum rezultă și din decizia Curții Constituționale nr. 779/2017. Se poate discuta despre nulitatea acestora doar în situația în care a fost depășită sfera sprijinului tehnic și s-a trecut la activități de punere în executare, deci de acte de urmărire penală.***

În ceea ce privește *punerea în aplicare a mandatelor de supraveghere tehnică de către Serviciul Român de Informații, anterior publicării deciziei Curții Constituționale nr. 51/2016, aceasta este legală, prevederile art. 142 alin. (1) C.p.p., în forma în vigoare la acel moment, bucurându-se de prezumția de constituționalitate.*

Mai mult decât atât (chiar dacă, în opinia noastră, cele de mai sus nu mai fac necesară analiza tipului de nulitate care ar putea să intervină în cazul constatării unor nelegalități în ceea ce privește organele ce procedează la punerea în executare a mandatului de supraveghere tehnică), față de considerentele deciziei Curții Constituționale nr. 302/2017, nulitatea absolută ca sancțiune a nerespectării normelor de competență are în vedere distincțiile privind competența parchetelor după materie și calitatea persoanelor, iar nu competența organelor delegate de procuror pentru efectuarea unor anumite acte de urmărire penală.

Un punct de vedere contrar celui de mai sus a fost exprimat în cadrul dezbaterilor de reprezentanții Înaltei Curți de Casație și Justiție, care au arătat că interceptările convorbirilor telefonice efectuate cu sprijinul Serviciului Român de Informații, atât sub imperiul Codului penal anterior, cât și al celui actual, inclusiv în perioada anterioară publicării deciziei Curții Constituționale nr. 51/2016, sunt lovite de nulitate absolută. În acest sens a fost invocată practica instanței supreme, cu referire la încheierile Secției penale din 21 martie 2018 (judecătorului de cameră preliminară) și nr. 31/C din 27 septembrie 2018 (completul de 2 judecători de cameră preliminară), precum și considerentele deciziilor CCR nr. 51/2016, nr. 302/2017 și nr. 91/2018.

Argumentele aduse în motivarea acestui punct de vedere au fost, în esență, următoarele:

În ceea ce privește interceptările efectuate sub imperiul Codului de procedură penală anterior, activitatea desfășurată de Serviciul Român de Informații a depășit, în toate cazurile, limitele suportului tehnic, astfel cum rezultă din considerentele deciziei nr. 26/2019 a CCR (par. 163- 165); SRI a participat, astfel, la efectuarea propriu-zisă a procedurii probator în discuție, deci a efectuat acte de urmărire penală. Cu atât mai mult sunt acte de urmărire penală cele efectuate de SRI cu ocazia punerii în aplicare a mandatelor de supraveghere tehnică, sub imperiul actualului Cod de procedură penală.

Ca urmare, au fost efectuate acte de urmărire penală de o entitate care nu are calitatea de organ judiciar.

Or, potrivit deciziei Curții Constituționale nr. 302/2017, încălcarea regulilor privind competența după materie sau după calitatea persoanei de către organele de urmărire penală se sancționează cu nulitatea absolută.

Ca urmare, au concluzionat reprezentanții Înaltei Curți de Casație și Justiție, actele de punere în executare a mandatelor de supraveghere tehnică reprezintă, din perspectiva dispozițiilor art. 97 C. proc. pen., procedee probatorii, care stau la baza procesului-verbal de consemnare a activităților de supraveghere tehnică, ce constituie mijloc de probă și, prin urmare, în conformitate cu decizia Curții Constituționale nr. 51/2016, organele care pot participa la realizarea acestor acte sunt exclusiv organele de urmărire penală. În raport cu dispozițiile art. 285 C. proc. pen. - potrivit cărora urmărirea penală are ca obiect strângerea probelor necesare cu privire la existența infracțiunilor, la identificarea persoanelor care au săvârșit o infracțiune și la stabilirea răspunderii penale a acestora, pentru a se constata dacă este sau nu cazul să se dispună trimiterea în judecată - actele de punere în executare a mandatelor de supraveghere tehnică reprezintă acte de urmărire penală.

Prin decizia Curții Constituționale nr. 302/2017 s-a realizat o schimbare a regimului juridic al nulității generate de încălcarea dispozițiilor referitoare la competența materială și după calitatea persoanei a organului de urmărire penală, în sensul incidenței nulității absolute, iar nu a nulității relative. Punerea în executare a mandatelor de supraveghere tehnică de către „alte organe specializate ale statului”, care nu au calitatea de organe judiciare, nu determină numai o încălcare a competenței materiale sau a competenței funcționale a organelor de urmărire penală, ci o încălcare a competenței generale a organelor statului, care se valorifică prin prisma dispozițiilor art. 281 alin. (1) lit. b) C. proc. pen., în lumina Deciziei Curții Constituționale nr. 302/2017.

În cadrul dezbaterilor s-a mai precizat că pentru perioada anterioară Deciziei Curții Constituționale nr. 51/2016, prezumția de constituționalitate la care Curtea face referire în paragraful 164 din Decizia nr. 26/2019 este aplicabilă numai cauzelor penale soluționate definitiv. Prin urmare, trebuie recunoscută aplicabilitatea deciziilor Curții Constituționale tuturor cauzelor pendinte. În sprijinul aceleiași soluții, s-a arătat că, admitând excepția de neconstituționalitate, prin decizia nr. 51/2016, Curtea Constituțională a constatat relevanța excepției în cauza în care aceasta a fost ridicată, astfel încât aceasta devine relevantă pentru toate cauzele pendinte în care s-au efectuat interceptări de către Serviciul Român de Informații.

Participanții la întâlnire au adoptat, în unanimitate, punctul de vedere susținut de reprezentanții Înaltei Curți de Casație și Justiție.

7. S-a pus problema în practica judiciară dacă pentru localizarea telefonului unei persoane pe perioada cât acesta este deschis, dar nu este folosit efectiv, este necesară autorizarea de către judecător a măsurii prevăzute de art. 138 alin. (1) lit. d) C.p.p. (Judecătoria Iași)

Materia: penal

Subcategoria: cauze soluționate de judecătorii de drepturi și libertăți

Acte normative incidente: art. 138 alin. (1) lit. d) C.p.p.

Cuvinte cheie: localizare sau urmărire prin mijloace tehnice

Într-o primă opinie s-a arătat că o cerere astfel motivată în drept nu se poate admite, localizarea telefonului mobil făcându-se pe baza listingului convorbirilor telefonice, în măsura în care acesta este folosit, iar nu în condițiile art. 138 alin. (1) lit. d) C.p.p.

Într-o altă opinie, cererea astfel motivată poate fi admisă.

Participanții la întâlnire au agreat, în unanimitate, punctul de vedere al INM, potrivit căruia pentru lămurirea problemei de mai sus este necesar a se face următoarea distincție: există, pe de o parte, localizarea unui bun sau a unei persoane în funcție de coordonatele geografice exacte ale locului în care se află, localizare ce se poate realiza prin intermediul unui dispozitiv (de tip baliză) atașat de bun sau pe corpul persoanei sau prin trimiterea către un dispozitiv (cum este și telefonul mobil) a unor impulsuri electromagnetice specifice (balizarea cu spectru/”mesajele oarbe”), la primirea acestora dispozitivul reacționând și permițând astfel stabilirea poziției sale și care este prevăzută de art. 138 alin. (1) lit. d) C.p.p.; pe de altă parte, listingul convorbirilor telefonice, care se solicită potrivit art. 138 alin. (1) lit. j) C.p.p. furnizează, între altele, și informații privind locul în care se găsea terminalul mobil în momentul în care a fost folosit; informația se referă, însă, la o arie mult mai largă, pentru că este indicată celula din rețea (releul) la care telefonul s-a conectat pentru a permite efectuarea convorbirii; ca urmare, în această modalitate nu vom avea posibilitatea de a cunoaște exact coordonatele geografice (latitudine și longitudine) ale locului în care telefonul se află, ci doar aria aproximativă în care este situat acesta. În această ipoteză este improprie folosirea termenului de ”localizare”, atât în ceea ce privește terminalul mobil, cât și persoana care îl folosește.

Față de cele arătate mai sus, cererea adresată de procuror judecătorului de drepturi și libertăți trebuia să cuprindă doar referirea la măsura localizării sau urmăririi prin mijloace tehnice [art. 138 alin. (1) lit. d) C.p.p.], iar nu la aceea prevăzută de art. 138 alin. (1) lit. j) C.p.p. Nu erau necesare (și în practica majoritară nici nu se întâlnesc) referirile la modalitatea de punere în aplicare a respectivei măsuri (prin atașarea unei balize sau prin ”mesaje oarbe”).

Ca urmare, cel de-al doilea punct de vedere este cel întemeiat, cu precizarea că în speța invocată de autorul întrebării confuzia între instituții a fost favorizată de faptul că s-a solicitat, în temeiul art. 138 alin. (1) lit. d) C.p.p., și interceptarea unor convorbiri telefonice, solicitare ce trebuia în mod corect întemeiată pe prevederile art. 138 alin. (1) lit. a) C.p.p.

Referitor la acest ultim aspect, Codul de procedură penală permite punerea în executare a măsurii prevăzute de art. 138 alin. (1) lit. d) doar în prima modalitate, câtă vreme localizarea este definită de art. 138 alin. (7) C.p.p. ca fiind realizată prin folosirea unor dispozitive care determină locul unde se află persoana sau obiectul la care sunt atașate; textul redă ideea de atașare a unor dispozitive, în mod fizic, de un obiect sau pe corpul unei persoane, iar nu pe aceea de transmitere a unor impulsuri electromagnetice.

8. S-a pus problema, în practica judiciară, în ce măsură se pot solicita, în temeiul art. 152 alin. (1)-(3), cu referire la art. 138 alin. (1) lit. j) C.p.p., date generate sau prelucrate de Facebook sau alte rețele de socializare. (Judecătoria Iași)

Materia: penal

Subcategoria: cauze soluționate de judecătorii de drepturi și libertăți

Acte normative incidente: art. 138 alin. (1) lit. b), art. 154 alin. (6) C.p.p.

Cuvinte cheie: date generate sau prelucrate de rețele de socializare; conservarea datelor informatice

Într-o opinie, o astfel de solicitare nu este admisibilă, pentru că rețeaua de socializare nu este furnizor de servicii de comunicații destinate publicului sau furnizor de rețele publice de comunicații electronice, ci aceasta doar oferă servicii în care conținutul informației provine de la o terță parte și este livrat de producător prin intermediul unui furnizor de servicii internet, care nu este responsabil pentru conținutul informației, nici în măsură să controleze afișarea conținutului, conformitatea cu drepturile de autor și redistribuirea conținutului. În sprijinul acestei opinii se face referire și la modalitatea în care rețeaua de comunicații electronice, furnizarea unei astfel de rețele, furnizorul de rețele de comunicații electronice, serviciul de comunicații electronice și rețeaua publică de comunicații electronice sunt definite în cuprinsul art. 4 alin. (1) pct. 6 - 10 din O.U.G. nr. 111/2011.

Într-o altă opinie, s-a arătat că o astfel de solicitare este admisibilă, dar că punerea în executare a încheierii judecătorului presupune formularea unei cereri de asistență judiciară de către procuror către autoritățile din statul unde compania care deține și operează rețeaua de socializare își are sediul.

În fine, există și un **ultim punct de vedere**, în sensul că se pot solicita date de la companiile care controlează Facebook și alte rețele de socializare, la solicitarea organelor de urmărire penală, fără încuviințarea judecătorului de drepturi și libertăți.

În acord cu autorii primei opinii menționate mai sus, participanții au agreat, cu majoritate, punctul de vedere al INM în sensul că o "rețea de socializare" nu este furnizor de rețele publice sau furnizor de servicii de comunicații destinate publicului, pentru argumentele deja menționate, ca urmare nu sunt aplicabile dispozițiile art. 138 alin. (1) lit. j) C.p.p. Pe de altă parte, conservarea datelor informatice, prevăzută de art. 154 C.p.p. se aplică și în cazul datelor informatice, inclusiv la datele referitoare la traficul informațional, stocate prin intermediul unui sistem informatic care se află în posesia sau sub controlul altor persoane, nu doar al furnizorilor de rețele publice de comunicații electronice sau furnizorilor de servicii de comunicații electronice destinate publicului. Or, această ultimă categorie include și rețele de socializare de tip Facebook. **Ca urmare, procurorul, prin ordonanță, va dispune conservarea datelor informatice, iar ulterior, cu autorizarea judecătorului de drepturi și libertăți, va solicita transmiterea datelor conservate potrivit legii [art. 154 alin. (6) C.p.p.]**

S-a menționat că în practică organele de urmărire penală au solicitat anumite date aflate exclusiv în posesia Facebook (data deschiderii contului) printr-o cerere adresată direct Facebook, utilizând mecanismele de cooperare judiciară în materie penală, fără autorizarea demersului de către un magistrat; referitor la această practică s-a opinat că utilizarea mecanismului ordinului european de anchetă presupune îndeplinirea procedurii prevăzute de legea statului solicitant pentru obținerea instrumentului probator respectiv, în speță autorizarea magistratului. Astfel, s-a concluzionat că, deși procedându-se astfel se poate

obține un răspuns din partea entității de la care se solicită datele, pot exista probleme privind legalitatea obținerii probelor, în procedura camerei preliminare.

Cele de mai sus se referă la datele și informațiile nepublice; **în condițiile în care este vorba despre date puse la dispoziția publicului de către titularul contului, pentru valorificarea probatorie a acestora nu este necesară nicio autorizare, situația fiind similară cu aceea a accesării unui site web.** În această situație este suficientă încheierea unui proces-verbal, la care se va atașa o captură de imagine de pe ecranul calculatorului.

Trebuie arătat, totodată, că dispozițiile art. 154 C.p.p. nu acoperă monitorizarea în timp real a unui cont Facebook; pentru o astfel de operațiune este necesară autorizarea accesului la un sistem informatic [art. 138 alin. (1) lit. b) C.p.p.].

9. A fost formulată întrebarea dacă instanța de judecată este obligată să dispună efectuarea unei expertize judiciare contabile într-o cauză având ca obiect o infrațiune de evaziune fiscală în care cuantumul prejudiciului este stabilit pe baza unui raport de constatare întocmit de inspectorii antifraudă, inculpatul recunoaște fapta în condițiile din rechizitoriu și solicită judecarea în procedura simplificată, iar partea civilă solicită, cu titlu de despăgubiri, o sumă mult mai mare decât prejudiciul stabilit în cursul urmăririi penale. (Tribunalul Ialomița)

Materia: penal

Subcategoria: alte tipuri de cauze

Cuvinte cheie: expertiză judiciară; evaziune fiscală

Față de modalitatea de formulare a întrebării, la nivelul INM s-a apreciat că se tinde la rezolvarea unei spețe, iar nu la lămurirea unei probleme de practică judiciară neunitară. În mod evident, nu există obligația legală a instanței de a dispune administrarea unor probe, iar măsura în care diferența dintre prejudiciul reținut prin rechizitoriu și despăgubirile pretinse de partea civilă sunt de natură să împiedice judecarea cauzei în procedura simplificată trebuie apreciată de judecător în concret, în funcție de materialul probator administrat în cauză.

Participanții la întâlnire au agreat, în unanimitate, punctul de vedere al INM.

E. Măsuri preventive și alte măsuri procesuale

10. În practica judiciară s-a pus problema dacă judecătorul fondului, primind dosarul, după parcurgerea etapei camerei preliminare, este obligat să procedeze de îndată la verificarea subzistenței temeiurilor care au dus la luarea măsurii preventive sau poate face acest lucru oricând până la expirarea măsurii. (CA Craiova)

Materia: penal

Subcategoria: alte tipuri de cauze

Acte normative incidente: art. 208 alin. (1)-(3) C.p.p.

Cuvinte cheie: verificare măsuri preventive

În sprijinul **primei variante** s-a arătat că la trecerea într-o nouă etapă a procesului penal este necesară verificarea imediată a măsurii preventive, în acest sens fiind și dispozițiile art. 208 alin. (1) C.p.p., privind înaintarea dosarului de către judecătorul de cameră preliminară cu cel puțin 5 zile înainte de expirarea măsurii preventive.

În susținerea **cele de-a doua variante** s-a arătat că, în lipsa unei prevederi legale exprese, este suficientă verificarea măsurii până la expirarea ei.

Participanții au agreat, în unanimitate, opinia INM, în sensul că al doilea punct de vedere este cel corect, având în vedere că nu există o prevedere legală care să oblige instanța la o analiză imediată a legalității și temeiniciei măsurii. Se poate, de altfel, observa,

că dispozițiile art. 208 alin. (3) C.p.p. trimit la prevederile art. 207 alin (3)-(5) C.p.p., dar nu și la cele ale art. 207 alin. (2) C.p.p., care fixează pentru judecătorul de cameră preliminară un termen de 3 zile de la înregistrarea dosarului pentru verificarea măsurii preventive. Or, dacă legiuitorul ar fi intenționat să prevadă un termen similar și în cazul instanței, ar fi existat o trimitere și la dispozițiile art. 207 alin. (2) C.p.p. Mai mult decât atât, prevederile art. 208 alin. (1) C.p.p. privind înaintarea dosarului cu cel puțin 5 zile înainte de expirarea măsurii preventive au ca scop tocmai asigurarea verificării măsurii pe durata existenței acesteia, iar nu după încetarea sa de drept, însă nu imediat după primirea dosarului de către judecătorul de fond. Textul privește un singur reper pentru verificarea măsurii preventive, respectiv *înainte de expirarea duratei acesteia*, spre deosebire de dispoziția similară de la art. 207 alin. (2) C.p.p. care prevede și termenul de 3 zile.

11. În practica judiciară s-a pus problema posibilității aplicării măsurii de siguranță provizorii a internării medicale concomitent cu măsura arestării preventive. (Tribunalul Olt)

Materia: penal

Subcategoria: alte tipuri de cauze

Acte normative incidente: art. 115 alin. (3) din Legea nr. 254/2013

Cuvinte cheie: internare medicală; arestare preventivă

Într-o opinie, s-a susținut că din punct de vedere teoretic cele două măsuri ar putea coexista, însă nu există reglementări în ceea ce privește punerea în executare a acestora în mod simultan.

Într-o altă opinie, coexistența celor două măsuri este exclusă, pentru că, pe de o parte, pentru inculpatul privat de libertate se poate dispune internarea sub pază, în condițiile art. 240 C.p., iar pe de altă parte, măsura de siguranță se aplică persoanelor lipsite de discernământ, care nu pot fi arestate preventiv.

Punctul de vedere al INM a fost în sensul că rezolvarea problemei de mai sus presupune lămurirea a două aspecte, primul de drept procesual penal, cel de al doilea de drept penal.

În ceea ce privește eventualele impedimente de ordin procesual penal la luarea concomitentă a celor două măsuri, acestea sunt rezolvate de prevederile art. 115 alin. (3) din Legea nr. 254/2013, care prevăd posibilitatea transferului persoanei arestate preventiv și care suferă de o afecțiune ce necesită internarea la spitalul penitenciar, încă din cursul urmăririi penale. Ca urmare, persoana arestată preventiv și, simultan, internată provizoriu nu va fi deținută în cadrul unui centru al Ministerului Afacerilor Interne, ci în rețeaua Administrației Naționale a Penitenciarelor.

În ceea ce privește internarea sub pază într-un spital din rețeaua Ministerului Sănătății, aceasta nu are în vedere situația bolnavului psihic periculos, ci a celui care nu poate fi tratat în spitalul-penitenciar.

Pe de altă parte, afecțiunile psihice care atrag aplicarea unei măsurii de siguranță medicale nu sunt în mod obligatoriu asociate cu lipsa discernământului persoanei, ci pot apărea și la un bolnav cu discernământul păstrat (eventual diminuat) față de fapta pentru care este cercetat, ca urmare nici din acest punct de vedere nu este exclusă coexistența celor două măsuri.

În ceea ce privește aspectul de drept penal la care făceam referire mai sus, acesta se referă la natura măsurii de siguranță medicale, în funcție de care se poate aprecia dacă aceasta poate coexista cu alte forme de privare de libertate.

Or, măsurile de siguranță medicale au ca scop înlăturarea unei stări de pericol generate de împrejurarea că o persoană nu își poate controla comportamentul, devenind periculoasă pentru sine și pentru alții, din cauza afecțiunii de care suferă. Măsura are un rol de protecție, a bolnavului și a societății, față de consecințele pe care boala de care suferă le poate avea asupra comportamentului acestuia, ea putând fi luată și atunci când nu s-a comis o infracțiune, deci când nu sunt întrunite condițiile pentru antrenarea răspunderii penale a persoanei.

Pe de altă parte, măsura arestării preventive are ca scop înlăturarea pericolului pe care l-ar atrage lăsarea în libertate a unei persoane cu privire la care există presupunerea rezonabilă că a comis, cu vinovăția cerută de lege, o infracțiune.

Ca urmare, dată fiind natura și finalitatea diferite ale celor două tipuri de măsuri, ***participanții, în unanimitate, au ajuns la concluzia că este posibilă luarea concomitentă a acestora.***

12. S-a pus problema, în practica judiciară, dacă dispoziția judecătorului de cameră preliminară de luare a măsurii de siguranță a internării medicale ca urmare a adoptării de procuror a unei soluții de clasare este executorie de la pronunțare sau de la rămânerea definitivă și dacă împotriva încheierii prin care s-a dispus o astfel de măsură se poate declara contestație în termenul de 3 zile prevăzut de art. 246 alin. (13) C.p.p. sau în termenul de 5 zile prevăzut de art. 248 alin. (8) C.p.p. (CA Oradea)

Materia: penal

Subcategoria: cauze soluționate de judecătorii de cameră preliminară

Acte normative incidente: art. art. 246 alin. (13), art. 315 alin. (2) lit. e), art. 425¹ alin. (4), art. 416 C.p.p

Cuvinte cheie: internare medicală; contestație

Autorul întrebării nu face referire la opiniile existente în practică sau doctrină, la argumentele pentru fiecare dintre acestea și nici nu anexează hotărâri relevante.

Punctul de vedere al INM, cu care participanții, în unanimitate, au fost de acord, a fost în sensul că, potrivit art. 315 alin. (2) lit. e) C.p.p., prin ordonanța prin care s-a dispus clasarea procurorul poate dispune și sesizarea judecătorului de cameră preliminară cu propunerea de luare ori, după caz, de confirmare, de înlocuire ori de încetare a măsurilor de siguranță prevăzute de art. 109 sau 110 din Codul penal, dispozițiile art. 246 alin. (13) aplicându-se în mod corespunzător.

Potrivit art. 246 alin. (13) C.p.p., judecătorul astfel sesizat se pronunță prin încheiere motivată, supusă contestației în 3 zile de la pronunțare. Textul nu prevede dacă declararea căii de atac suspendă sau nu executarea, astfel încât cu privire la acest aspect devin incidente normele generale și subsidiare cuprinse în art. 425¹ alin. (4) cu ref. la art. 416 C.p.p., potrivit cărora contestația este suspensivă de executare. Ca urmare, ***încheierea este executorie de la rămânerea definitivă, iar nu de la pronunțare.***

În ceea ce privește ***termenul de 5 zile prevăzut de art. 248 alin. (8) C.p.p., acesta se referă la declararea contestației împotriva încheierii judecătorului de drepturi și libertăți prin care s-a dispus cu privire la măsura de siguranță provizorie.***

13. S-a pus problema, în practica judiciară, dacă măsura de siguranță a internării medicale se poate dispune, subsecvent unei soluții de clasare, doar față de persoana care a avut calitatea de suspect sau inculpat sau și față de o persoană care nu a dobândit această calitate. (CA Tg. Mureș)

Materia: penal

Subcategoria: alte tipuri de cauze

Acte normative incidente: art. 248 alin. (1), art. 315 alin. (2) lit. e) C.p.p.; art. 107 alin. (2), art. 110 alin. (1) C.p.

Cuvinte cheie: internare medicală provizorie; expertiză medico-legală psihiatrică, minor

Astfel, ***într-o opinie,*** luarea unei astfel de măsuri nu este posibilă, câtă vreme dispozițiile art. 248 alin. (1) C.p.p. privind luarea măsurii în mod provizoriu se referă la suspect sau inculpat; mai mult decât atât, pentru luarea acestei măsuri este necesară efectuarea unei expertize medico-legale psihiatrice, care, de asemenea, se poate dispune

doar atunci când există îndoieli cu privire la discernământul suspectului sau inculpatului, iar nu și cu privire la o altă persoană.

Într-o altă opinie, câtă vreme potrivit art. 107 alin. (2) și art. 110 alin. (1) C.p. pentru luarea măsurii internării medicale nu este necesar ca persoana să aibă vreo calitate procesuală și nici ca în sarcina acesteia să se rețină comiterea unei infracțiuni (textele indicate se referă la "persoană", "făptuitor" și "faptă prevăzută de legea penală"), iar dispozițiile art. 246 alin. (13) C.p.p. [la care art. 248 alin. (14) C.p.p. trimit] se referă la "persoana supusă măsurii provizorii", iar nu la suspect sau inculpat, o astfel de calitate nu este necesară.

În motivarea **punctului de vedere al INM s-a arătat**, cu titlu preliminar, că o astfel de situație poate să apară în practica judiciară atunci când față de persoana bănuită de comiterea infracțiunii nu se poate dispune efectuarea în continuare a urmăririi penale tocmai pentru că este lipsită de discernământ, iar afecțiunea psihică ce determină o astfel de consecință este și cea din cauza căreia persoana reprezintă un pericol pentru societate. Or, în concret, putem discuta despre o astfel de ipoteză doar în cazul minorului cu vârsta cuprinsă între 14 și 16 ani, bănuit de comiterea unei fapte prevăzute de legea penală, pentru că acesta este prezumat a nu avea discernământ. Ca urmare, pentru a proceda la urmărirea sa penală, este necesar ca anterior să se facă dovada existenței discernământului, pe baza expertizei sus-menționate. În cazul celorlalte persoane, existența discernământului fiind prezumată, se poate dispune efectuarea în continuare a urmăririi penale față de aceștia chiar în lipsa expertizei medico-legale psihiatrice, efectuarea acesteia și măsura de siguranță fiind dispuse față de suspect.

În cadrul dezbaterilor, cu privire la ipoteza identificată în opinia INM - a minorului cu vârsta cuprinsă între 14 și 16 ani, bănuit de comiterea unei fapte prevăzute de legea penală - s-au conturat două opinii:

-o opinie în sensul că este posibilă efectuarea expertizei medico-legale psihiatrice și în absența calității de suspect sau inculpat, cu acordul reprezentantului legal. În sprijinul acestei opinii s-a arătat că dispozițiile art. 184 alin. (1) C.p.p. au în vedere, în prima teză, ipoteza infracțiunilor comise de minorii cu vârsta cuprinsă între 14 și 16 ani, fără mențiuni privind calitatea de suspect, prin urmare o astfel de expertiză poate fi dispusă în etapa urmăririi penale *in rem*.

-imposibilitatea efectuării expertizei în lipsa calității de suspect, măsurile de siguranță urmând a fi luate față de minor exclusiv pe tărâm civil.

Cu majoritate, participanții au agreat opinia INM, conform căreia nu există niciun impediment legal pentru efectuarea expertizei, ca și pentru luarea măsurii de siguranță față de o persoană care nu a avut calitatea de suspect sau inculpat în cauză.

În sprijinul acestei soluții s-a reținut că față de referirea din cuprinsul art. 315 alin. (2) lit. e) C.p.p. la luarea măsurii de siguranță de către judecătorul de cameră preliminară, iar nu doar la confirmarea, menținerea sau încetarea acesteia, precum și față de precizarea că prevederile art. 246 alin. (13) se aplică în mod corespunzător, poate exista și situația în care măsura este luată direct cu titlu definitiv, față de o persoană care nu a avut calitatea de suspect sau inculpat în cauză și, deci, nu a fost supusă măsurii provizorii în cursul urmăririi penale.

În plus, în ceea ce privește expertiza medico-legală psihiatrică, trebuie observat că doar unele dintre dispozițiile în materie se referă exclusiv la suspect sau inculpat.

Astfel, art. 184 alin. (1) C.p.p. se referă la minorii cu vârsta între 14 și 16 ani, fără referire la calitatea lor procesuală, iar art. 184 alin. (3) vorbește despre obținerea consimțământului persoanei ce urmează a fi supusă expertizei. Referirile la suspect sau inculpat apar doar atunci când legea reglementează efectuarea expertizei fără acordul persoanei, aducerea cu mandat a celui care se sustrage de la expertiză ori internarea obligatorie [art. 184 alin. (4) și urm. C.p.p.].

14. În practica judiciară s-a pus problema dacă, în situația în care se instituie măsuri asiguratorii pentru a garanta repararea pagubei produse prin infracțiunea de

evaziune fiscală, iar ulterior inculpatul achită debitul principal, fără a efectua plata accesoriilor, se poate dispune ridicarea măsurii asigurătorii? (Tribunalul Olt)

Materia: penal

Subcategoria: alte tipuri de cauze

Acte normative incidente: Decizia ÎCCJ nr. 17/2015

Cuvinte cheie: ridicare măsură asigurătorie; evaziune fiscală

Într-o opinie, s-a arătat că accesoriile fiscale sunt parte a prejudiciului produs prin infracțiune, ca urmare măsura asigurătorie se poate ridica doar după plata acestora.

Într-o altă opinie, procesele-verbale de calcul al accesoriilor fiscale se pot ataca pe cale separată, deoarece se referă la perioade diferite de cea reținută în rechizitoriu ca interval în care s-a comis infracțiunea, ca urmare măsurile asigurătorii se pot ridica și dacă acestea nu au fost achitate.

În opinia INM, pentru clarificarea problemei sunt necesare câteva precizări. Astfel, trebuie să distingem între prejudiciul produs prin comiterea infracțiunii de evaziune fiscală de care se ține seama la încadrarea juridică a acestei fapte și care este echivalentul taxelor și impozitelor de la plata cărora s-a sustras inculpatul (debitul principal) și paguba la repararea căreia acesta poate să fie obligat în caz de condamnare, care cuprinde debitul principal și accesoriile fiscale, potrivit deciziei Înaltei Curți de Casație și Justiție nr. 17/2015, pronunțată în soluționarea unui recurs în interesul legii.

Față de cele de mai sus, participanții, în unanimitate, au apreciat că măsura asigurătorie luată pentru a garanta repararea pagubei produse prin infracțiune are în vedere atât *damnum emergens*, cât și *lucrum cessans*, și au fost de acord cu punctul de vedere al INM, în sensul că pentru ridicarea acesteia ca urmare a constatării că prejudiciul a fost acoperit este nevoie să se fi plătit atât debitul principal, cât și accesoriile fiscale.

Acest punct de vedere se referă exclusiv la problema teoretică mai sus expusă, toate celelalte aspecte ce rezultă din analiza practicii judiciare invocate de autorii întrebării și care pun în discuție diferența dintre întinderea prejudiciului pretins față de prejudiciul dovedit excedând limitelor prezentului material.

II. Drept procesual penal - Partea specială

F. Urmărirea penală

15. S-a pus problema, în practica judiciară, dacă ordonanța de infirmare a unei soluții de clasare și redeschidere a urmăririi penale trebuie supusă confirmării judecătorului de cameră preliminară, indiferent dacă în cauză fusese sau nu începută urmărirea penală. (PÎCCJ)

Materia: penal

Subcategoria: cauze soluționate de judecătorii de cameră preliminară

Acte normative incidente: art. 335 alin. (4) C.p.p.

Cuvinte cheie: infirmare clasare și redeschidere urmărire penală

Autorul întrebării nu face referire la opiniile existente în practică sau doctrină, la argumentele pentru fiecare dintre acestea și nici nu anexează hotărâri relevante.

Potrivit art. 335 alin. (4) C.p.p., ceea ce se supune confirmării judecătorului este dispoziția de redeschidere a urmăririi penale (cu excepțiile prevăzute expres de lege), iar nu aceea de infirmare a unei soluții dispuse de procuror. Ca urmare, **în situația în care urmărirea penală nu a fost începută anterior adoptării soluției de clasare, nu se poate dispune redeschiderea acesteia, deci, în opinia INM, adoptată în unanimitate de**

participanți, nu este necesară nici sesizarea judecătorului de cameră preliminară în vederea confirmării.

16. S-a pus problema, în practica judiciară, dacă se poate dispune renunțarea la urmărirea penală în cazul în care presupusul autor al faptei este indicat în actul de sesizare a organelor de urmărire penală, dar față de acesta nu s-a dispus efectuarea în continuare a urmăririi penale. (CA Pitești)

Materia: penal

Subcategoria: alte tipuri de cauze

Acte normative incidente: art. 318 alin. (2) C.p.p.

Cuvinte cheie: renunțare la urmărirea penală

În opinia INM, agreată de participanți în unanimitate, o astfel de soluție se poate dispune doar în condițiile în care, față de natura faptei și modalitatea concretă de comitere a acesteia, nu există un interes public pentru urmărirea persoanei acuzate de săvârșirea ei, indiferent de circumstanțele personale ale acesteia. Pe cale de consecință, în motivarea soluției nu se vor putea analiza criteriile din cuprinsul art. 318 alin. (2) C.p.p., ținând de persoana suspectului sau inculpatului, ci doar cele în legătură cu comiterea faptei.

G. Camera preliminară

17. S-a pus problema, în practica judiciară, dacă, în faza camerei preliminare, se poate dispune disjungerea cauzei și restituirea dosarului la procuror față de o serie de inculpați și începerea judecării cu privire la ceilalți. (PÎCCJ)

Materia: penal

Subcategoria: cauze soluționate de judecătorii de cameră preliminară

Acte normative incidente: art. 46 alin. (1), art. 63 alin. (1), art. 246 C.p.p.

Cuvinte cheie: disjungere, camera preliminară

Autorul întrebării nu face referire la opiniile existente în practică sau doctrină, la argumentele pentru fiecare dintre acestea și nici nu anexează hotărâri relevante.

Potrivit art. 46 alin. (1) C.p.p., pentru motive temeinice privind buna desfășurare a judecării, instanța poate dispune disjungerea acesteia pentru unii dintre inculpați sau unele infracțiuni. Potrivit art. 63 alin. (1) C.p.p., prevederile art. 46 se aplică și în cursul urmăririi penale. Nu există nicio normă de trimitere sau de referire în sensul aplicării textului și în faza camerei preliminare.

Mai mult decât atât, din modalitatea de reglementare a soluțiilor pe care judecătorul de cameră preliminară le poate adopta în această fază a procesului penal în cuprinsul art. 246 C.p.p. nu rezultă posibilitatea disjungerii cauzei [de exemplu, restituirea se va dispune chiar prin încheierea prin care s-au soluționat cererile și excepțiile formulate în cauză, fără o prealabilă corespondență cu procurorul, atunci când au fost excluse toate probele administrate în cursul urmăririi penale, iar nu toate probele cu privire la un anume inculpat; procurorul poate menține dispoziția de trimitere în judecată și solicita restituirea cauzei, nu are și varianta de a limita acuzația la unul sau mai mulți inculpați și de a cere restituirea cu privire la ceilalți; atunci când a vrut să dea instanței posibilitatea de a dispune o restituire parțială legiuitorul a făcut-o expres, ca în cazul acordului de recunoaștere a vinovăției - art. 485 alin. (2) C.p.p.].

Pentru toate aceste motive, *în opinia unanimă a participanților, care au achiesat la punctul de vedere al INM, nu se poate dispune disjungerea cauzei și restituirea dosarului la procuror față de o serie de inculpați și începerea judecării cu privire la ceilalți* (în sensul că practica judiciară și doctrina au susținut în mod constant că nu este posibilă disjungerea cauzei în camera preliminară, dar că în practică, inclusiv a instanței

supreme, au existat și cazuri în care s-a recurs la această instituție, a se vedea și Teodor Manea, Andreea Simona Uzlău, Corina Voicu, *Camera preliminară. Practică judiciară*, București, Ed. Hamangiu 2017, pag. 300).

În plus, reprezentanții Înaltei Curți de Casație și Justiție au arătat că în acest sens este și practica instanței supreme și au făcut referire la încheierea nr. 159/21.02.2017 a Secției penale.

18. În practica judiciară s-a pus problema consecințelor pe care le poate avea efectuarea unor acte de urmărire penală fără încunoștințarea apărătorului suspectului sau inculpatului cu privire la efectuarea acestora, deși avocatul a formulat cerere în acest sens. (CA Brașov)

Materia: penal

Subcategoria: alte tipuri de cauze

Acte normative incidente: Decizia Curții Constituționale nr. 302/2017; art. 281-282 C.p.p.

Cuvinte cheie: nulitate acte de urmărire penală, drept la apărare

Într-o opinie, s-a apreciat că este vorba despre o încălcare a dreptului la apărare al suspectului sau inculpatului de natură a atrage sancțiunea nulității relative, că vătămarea rezultă din chiar încălcarea legii, iar în cazul în care probele administrate sunt defavorabile persoanei cercetate este îndeplinită și condiția imposibilității ca vătămarea să fie înlăturată altfel decât prin anularea actului.

Într-o altă opinie s-a apreciat că nu ne aflăm în prezența vreunui caz de nulitate (absolută sau relativă), că neparticiparea avocatului inculpatului la efectuarea unor acte de urmărire penală nu constituie o încălcare a dreptului la apărare, câtă vreme urmărirea penală este nepublică, iar adresarea de întrebări martorilor de către avocat este o obligație, iar nu o facultate prevăzută de lege.

Nuanțându-se această ultimă opinie, s-a arătat și că este necesară analiza incidenței nulității relative în cauză, că vătămarea trebuie dovedită de persoana care o invocă și că, în condițiile în care în faza cercetării judecătorești se poate solicita readministrarea probelor administrate în cursul urmăririi penale, vătămarea poate fi înlăturată.

Opinia INM a fost în sensul că, față de dispozițiile exprese ale art. 281-282 C.p.p., în cauză nu se poate discuta despre incidența nulității absolute, cazurile în care aceasta intervine fiind limitativ reglementate de lege.

Având în vedere caracterul virtual al nulității relative, sancțiune ce poate fi atrasă de încălcarea oricărei norme legale, cu condiția ca prin aceasta să se fi produs o vătămare care nu poate fi înlăturată în alt mod, în cauză este necesară analiza îndeplinirii condițiilor pentru existența acesteia.

În condițiile în care, pentru a discuta despre o vătămare, încălcarea normei de drept trebuie să aibă drept consecință o afectare a drepturilor procesuale ale persoanei, iar în situația supusă analizei a fost încălcat dreptul la apărare al suspectului sau inculpatului, considerăm că această condiție este îndeplinită.

Concluzia are în vedere și considerentele deciziei Curții Constituționale nr. 302/2017, potrivit cărora *în cazul nulității relative, vătămarea se referă la o încălcare a normelor ce are drept consecință o afectare a drepturilor procesuale ale persoanei îndreptățite de a o invoca. Astfel, teoretic, orice încălcare de către organul de urmărire penală a normelor relative la drepturile procesuale poate determina o vătămare* (par. 61).

În ceea ce privește posibilitatea înlăturării vătămării produse altfel decât prin anularea actului, aceasta va forma obiectul analizei în concret a magistratului, în cauza dedusă judecătii, însă, în condițiile care proba administrată în lipsa apărătorului este defavorabilă inculpatului, șansele menținerii actului sunt, în opinia noastră, reduse, chiar și la o analiză teoretică (a se vedea, în același sens, Î.C.C.J., S. pen., încheierea nr. 55/14.01.2015 și încheierea nr. 225/29.09.2015, citate după Teodor Manea, Andreea Simona Uzlău, Corina Voicu, *Camera preliminară. Practică judiciară*, București, Ed. Hamangiu 2017, pag. 187 și 259).

În cadrul dezbaterilor, punctul de vedere exprimat de reprezentanții Înaltei Curți de Casație și Justiție a fost în sensul că, potrivit practicii instanței supreme, este necesar a se analiza incidența nulității relative, o eventuală vătămare urmând a fi remediată prin reaudierea martorului în cursul judecării. Acest punct de vedere a fost însușit, în unanimitate, de către participanți.

19. În practica judiciară s-a pus problema sancțiunii aplicabile în cazul în care prin rechizitoriu s-a dispus trimiterea în judecată pentru un număr de infracțiuni mai mare decât cel reținut în cuprinsul ordonanței de punere în mișcare a acțiunii penale. (CA Craiova)

Materia: penal

Subcategoria: alte tipuri de cauze

Acte normative incidente: art. 346 alin. (3) C.p.p.

Cuvinte cheie: neconcordanțe între ordonanța de punere în mișcare a acțiunii penale și rechizitoriu

Într-o opinie, în cauză este vorba despre neregulata sesizare a instanței, ce atrage imposibilitatea stabilirii limitelor judecării, ca urmare se va dispune restituirea cauzei la procuror, potrivit art. 346 alin. (3) C.p.p.

Într-o altă opinie, nu se va dispune restituirea cauzei, ci anularea ordonanței de punere în mișcare a acțiunii penale, al cărei conținut nu corespunde cu cel al rechizitoriului.

Într-o ultimă opinie, niciuna dintre sancțiuni nu este incidentă, pe de o parte pentru că neconcordanța dintre conținutul ordonanței de punere în mișcare a acțiunii penale și cel al rechizitoriului nu atrage nulitatea primului act, ci neregularitatea celui de-al doilea, iar pe de altă parte pentru că o astfel de neregularitate nu împiedică stabilirea limitelor judecării.

Opinia INM, însușită în unanimitate de participanți, a fost în sensul că primul punct de vedere este cel corect. Astfel, prin ordonanța de punere în mișcare a acțiunii penale se stabilește cadrul procesului penal, orice schimbare intervenită de la momentul exercitării acțiunii penale și până la sesizarea instanței trebuind să fie marcată de acte procedurale specifice (extinderea acțiunii penale, schimbarea încadrării juridice). De aceea, în doctrină și jurisprudență trimiterea în judecată pentru fapte pentru care nu a fost pusă în mișcare acțiunea penală a fost considerată în mod constant o neregularitate a actului de sesizare care duce la imposibilitatea stabilirii limitelor judecării și sancționată cu restituirea cauzei la procuror.

20. În practica judiciară s-a pus problema modalității concrete în care se vor exclude fizic probele din dosarele penale. (Judecătoria Galați)

Materia: penal

Subcategoria: alte tipuri de cauze

Cuvinte cheie: excludere probe

Într-o opinie s-a arătat că probele excluse în camera preliminară se vor exclude fizic din dosarul penal, fiind păstrate într-un plic sigilat la grefa instanței sau restituite la parchet.

Într-o altă opinie s-a susținut că probele nu se pot exclude fizic din dosar, pentru că în cauză pot fi declarate căi extraordinare de atac, la rejudecare putând să existe interes pentru analiza acestora.

Punctul de vedere al INM a fost în sensul că probele se pot exclude fizic prin îndepărtarea lor din dosar și păstrarea separată în arhiva instanței, într-un plic sau un supliment al dosarului. Restituirea lor la parchet apare ca excesivă, mai ales din perspectiva unei eventuale modificări a deciziei judecătorului cu privire la acestea, cu ocazia soluționării unei căi extraordinare de atac. S-a apreciat însă că problema nu este una de procedură penală, ci ține de organizarea la nivelul instanțelor.

Participanții la întâlnire au adoptat, în unanimitate, punctul de vedere al INM, cu precizarea că o modalitate de rezolvare a problemei a fost recomandată prin adresa nr. 6864/16.07.2018 a Consiliului Superior al Magistraturii, în care se face referire la toate demersurile necesare pentru înlăturarea fizică a actelor din dosar și constituirea unui dosar separat în care acestea vor fi păstrate.

În cadrul dezbaterilor a fost ridicată problema sancțiunii care intervine cu privire la probele constatate nule absolut ulterior procedurii camerei preliminare. Referitor la acest aspect, s-a opinat că *sancțiunea excluderii nu mai poate fi dispusă formal în etapa judecătii, probele urmând a fi înlăturate de la motivare.*

H. Judecata

21. În practica judiciară s-a pus problema judecării inculpatului pentru acte noi ce intră în conținutul unei infracțiuni continuate, în lipsa unei prevederi exprese în acest sens. (CA Brașov, CA Pitești)

Materia: penal

Subcategoria: cauze referitoare la executarea sancțiunilor de drept penal

Acte normative incidente: art. 585 C.p.p.; art. 37, art. 105 C.p.

Cuvinte cheie: infracțiune continuată; liberare condiționată

În fapt, autorul întrebării semnalează două probleme, una de drept procesual penal și una de drept penal.

Prima dintre acestea se referă la **posibilitatea ca, procedând la judecarea unei persoane pentru acte materiale ce intră în conținutul unei infracțiuni continuate și observând că acesta a fost anterior condamnat, printr-o hotărâre rămasă definitivă, pentru alte acte din conținutul aceleiași infracțiuni, judecătorul poate proceda la desființarea primei hotărâri și la judecarea inculpatului pentru toate actele materiale?**

Problema a format obiectul dezbaterilor la întâlnirea judecătorilor pentru unificarea practicii judiciare în materie penală din iunie 2015, când participanții au ajuns la concluzia că instanța se va pronunța doar cu privire la actele materiale ce i-au fost deduse judecătii, urmând ca persoana condamnată să formuleze ulterior cerere de modificare a pedepsei potrivit art. 585 alin. (1) lit. d) C.p.p., după rămânerea definitivă a celei de-a doua hotărâri.

În cadrul prezentei întâlniri au fost exprimate opinii în sensul:

a) posibilității instanței investite cu judecarea actelor materiale care intră în conținutul infracțiunii continuate de a face aplicarea dispozițiilor art. 37 C.pen., cu consecința desființării primei hotărâri / anulării formelor de executare;

b) aplicării dispozițiilor art. 37 C.pen., dar numai după desființarea primei hotărâri ca urmare a aplicării dispozițiilor art. 585 C.p.p.;

c) posibilității modificării pedepsei noi numai în cadrul procesual conturat de dispozițiile art. 585 C.p.p., după rămânerea definitivă a hotărârii instanței investite cu judecarea actelor materiale noi.

În sprijinul primului punct de vedere s-a arătat că menține beneficiul punerii în libertate a inculpatului ca urmare a dispunerii liberării condiționate, în timp ce în aplicând dispozițiile art. 585 C.p.c. inculpatul ar urma să fie reîncarcerat până la soluționarea definitivă a cererii de modificare a pedepsei.

În sprijinul menținerii soluției adoptate cu ocazia întâlnirii anterioare s-a reținut că nu au intervenit elemente noi care să conducă la modificarea concluziei, în condițiile în care cadrul legislativ actual nu mai permite extinderea obiectului judecătii și desființarea hotărârii pronunțate.

Concluzia agreată de majoritatea participanților a fost în sensul primei opinii de mai sus, respectiv că față de prevederile art. 37 C.p., un astfel de demers este posibil.

Având în vedere că atât soluția de la întâlnirea precedentă, cât și noua soluție au fost adoptate cu majoritate, s-a reținut că este oportună declararea unui recurs în interesul legii cu privire la această problemă.

Cea de a doua problemă semnalată are legătură tocmai cu aplicarea dispozițiilor art. 585 C.p.p. într-o astfel de cauză, în condițiile în care inculpatul a fost liberat condiționat din executarea pedepsei aplicate pentru actele materiale deduse judecării în primul dosar.

În opinia INM, care a fost adoptată de participanți, în unanimitate, instanța sesizată cu soluționarea cererii formulate în cursul executării va proceda potrivit art. 37 C.p., stabilind o pedeapsă pentru infracțiunea în întregul ei, care nu poate să fie mai redusă decât pedeapsa aplicată doar pentru unele dintre actele materiale; dacă pentru noua pedeapsă aplicată sunt îndeplinite condițiile legale, instanța va putea acorda liberarea condiționată, având în vedere că descoperirea unor acte din conținutul aceleiași infracțiuni nu poate avea consecințe mai grave decât descoperirea unei infracțiuni concurente. Avem în vedere în acest sens prevederile art. 105 C.p., care se referă la posibilitatea instanței ca, după ce a anulat liberarea condiționată din executarea pedepsei aplicate pentru o infracțiune concurentă cu cea dedusă judecării, a stabilit pedeapsa pentru infracțiunea nou descoperită și pedeapsa rezultantă pentru concurs, poate dispune liberarea condiționată, dacă sunt îndeplinite condițiile pentru aceasta, raportat la pedeapsa rezultantă.

22. În practica judiciară s-a pus problema interpretării dispozițiilor art. 425¹ alin. (7) pct. 2 lit. b) C.p.p. care prevăd desființarea hotărârii atacate și rejudecarea cauzei de către judecătorul sau completul care a pronunțat-o, atunci când se constată că nu au fost respectate dispozițiile legale privind citarea. (CA Constanța)

Materia: penal

Subcategoria: alte tipuri de cauze

Acte normative incidente: art. 64 alin. (3), art. 425¹ alin. (7) pct. 2 lit. b) C.p.p.

Cuvinte cheie: contestație; incompatibilitate

Autorul întrebării nu face referire la opiniile existente în practică sau doctrină, la argumentele pentru fiecare dintre acestea și nici nu anexează hotărâri relevante.

Este probabil vorba despre concursul dintre dispoziția sus-menționată și prevederile art. 64 alin. (3) C.p.p., potrivit cărora judecătorul care a participat la judecarea cauzei în căile de atac nu poate participa la rejudecarea acesteia după casarea hotărârii inițiale.

În unanimitate, participanții au apreciat că prevederile art. 425¹ C.p.p. au caracter special față de normele generale privind incompatibilitățile. Cu toate acestea, prevederile în discuție nu exclud posibilitatea judecătorului de a formula cerere de abținere sau a părților de a solicita recuzarea, în cazul în care se apreciază că soluția dispusă în primul ciclu procesual atrage incidența dispozițiilor art. 64 alin. (3) C.p.p.

23. S-a pus problema în practica judiciară dacă exprimarea de către inculpat, la începutul judecării, a intenției de a uza de dreptul la tăcere, produce efecte pe toată durata acestei faze procesuale, sau inculpatul poate reveni asupra poziției inițiale pe parcursul sau la finalul cercetării judecătorești. (Tribunalul Olt)

Materia: penal

Subcategoria: alte tipuri de cauze

Acte normative incidente: art. 376 alin. (5) C.p.p.

Cuvinte cheie: dreptul la tăcere; dreptul la apărare

Într-o opinie, s-a arătat că poziția inculpatului în sensul de a păstra tăcerea produce efecte pe toată durata judecării, soluția contrară echivalând cu o schimbare a ordinii cercetării judecătorești, din inițiativa inculpatului.

Într-o altă opinie, inculpatul poate să revină oricând asupra poziției sale inițiale, existând obligația instanței de a-l audia.

Opinia INM a fost în sensul că nici unul dintre cele două puncte de vedere nu este corect. Astfel, pe de o parte, manifestarea de către inculpat a intenției de a uza de dreptul la tăcere se va realiza la momentul la care, potrivit ordinii cercetării judecătorești prevăzute de lege, acesta ar urma să fie audiat. În cazul în care inculpatul a uzat de dreptul la tăcere, iar ulterior intenționează să renunțe la acest drept, poate formula cerere de a fi audiat, admiterea sau respingerea acesteia fiind decisă de instanță, singura în măsură, potrivit art. 376 alin. (5) C.p.p., să dispună schimbarea ordinii cercetării judecătorești (a se vedea în acest sens C.A. București, Secția a II-a penală, decizia nr. 322/2015, în A. Barbu ș.a. - *Codul de procedură penală adnotat cu jurisprudență națională și europeană*, Ed. Hamangiu, București, 2016, pag. 754 și M. Udroui ș.a. - *Codul de procedură penală, Comentariu pe articole*, ediția II, Ed. C.H. Beck, București, 2017, pag. 1552).

În unanimitate, participanții la întâlnire au stabilit că cel de al doilea punct de vedere este corect. Declarația inculpatului având nu doar valoare probatorie, ci și rolul de a permite exercitarea dreptului la apărare, s-a apreciat că judecătorul este obligat să procedeze la audierea acestuia în orice moment al procesului penal în care inculpatul renunță la exercitarea dreptului la tăcere.

I. Proceduri speciale

24. În practica judiciară s-a pus problema dacă pentru a se proceda la judecarea cauzei de către instanța sesizată cu un acord de recunoaștere a vinovăției este obligatorie prezența inculpatului și asistarea acestuia de un apărător, inclusiv în cazul în care nu ne aflăm într-una din ipotezele în care asistența juridică în cursul judecării este obligatorie potrivit legii. (CA Tg. Mureș)

Materia: penal

Subcategoria: alte tipuri de cauze

Acte normative incidente: art. 90, art. 484 alin. (2) C.p.p

Cuvinte cheie: acord de recunoaștere a vinovăției; asistență juridică obligatorie

Controversa a fost determinată de prevederile art. 484 alin. (2) C.p.p., potrivit cărora instanța se pronunță asupra acordului după ascultarea procurorului, a inculpatului și avocatului acestuia, precum și, dacă sunt prezente, a celorlalte părți și a persoanei vătămate.

Într-o opinie, față de modalitatea de redactare a textului de lege, care face referire la posibilitatea de a nu fi prezente doar în ceea ce privește celelalte părți și persoana vătămată, prezența inculpatului la judecarea cauzei este obligatorie, ca și asistarea acestuia de către apărător.

Într-o altă opinie, o astfel de interpretare este excesivă, în condițiile în care prezența inculpatului la judecată și asistarea lui de către apărător în toate cazurile nu sunt obligatorii nici în cazul procedurii de drept comun, cu caracter contradictoriu. În sprijinul acestei ipoteze s-a făcut referire și la situația procedurii recunoașterii învinuirii, în cazul căreia prezența inculpatului la judecată nu este obligatorie, aplicarea acesteia putând să fie solicitată și printr-un înscris autentic.

Participanții au agreat, în unanimitate, punctul de vedere al INM potrivit căruia ascultarea inculpatului nu poate fi considerată o condiție de procedibilitate câtă vreme legea nu prevede soluția pe care instanța o va pronunța în cazul neîndeplinirii acesteia. Astfel, potrivit art. 285 alin. (1) lit. b) C.p.p., respingerea acordului de recunoaștere a vinovăției se poate dispune în cazul în care nu sunt îndeplinite condițiile prevăzute de art. 280 - 282 sau dacă soluția cu privire la care s-a ajuns la un acord este nelegală sau nejustificat de blândă; instanța nu are, deci, posibilitatea de a respinge acordul pentru că nu a putut proceda la ascultarea inculpatului (a se vedea, în același sens, M. Udroui ș.a. - *Codul de procedură penală, Comentariu pe articole*, ediția II, Ed. C.H. Beck, București, 2017, pag. 1935).

În ceea ce privește asistarea inculpatului de către apărător, aceasta este obligatorie, în toate cazurile, la momentul încheierii acordului, iar în cursul judecării doar în cazurile expres prevăzute de art. 90 C.p.p.

Opinia are în vedere faptul că procedura acordului de recunoaștere a vinovăției este una necontradictorie, posibilitatea ca aceasta să afecteze drepturile inculpatului în cazul absenței sau neasistării acestuia de către apărător fiind mai redusă decât în cazul procedurii de drept comun.

În motivarea acestui punct de vedere s-a ținut seama și de considerentele deciziei nr. 5/2017 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, formulate în soluționarea unui recurs în interesul legii. Potrivit acestora, *soluția de respingere a acordului de recunoaștere a vinovăției [art. 485 alin. (1) lit. b) din Codul de procedură penală] poate fi pronunțată numai dacă este incidentă vreuna dintre următoarele situații: nerespectarea condițiilor de fond și de formă (cele de la art. 480-482 din Codul de procedură penală), insuficiența probelor (sub aspectul consistenței acestora pentru stabilirea existenței faptei sau a vinovăției sau al nelegalității administrării unor probe, pe care instanța, deși nu are competența să le excludă, le poate cenzura și hotărî că cele legal administrate nu sunt suficiente pentru existența faptei și a vinovăției), incidența unei cauze de împiedicare a exercitării acțiunii penale (deces al inculpatului, retragerea plângerii prealabile, prescripția), neregularități în desfășurarea urmăririi penale (necompetența organului judiciar în condițiile examenului incidente dispozitiilor art. 282 din Codul de procedură penală ce reglementează nulitățile relative). Ca atare, instanța sesizată cu acordul de recunoaștere a vinovăției nu are posibilitatea să îl respingă, în ipoteza retractării, cu ocazia ascultării inculpatului, a consimțământului valabil exprimat în cursul urmăririi penale, odată ce retractarea nu este susținută de probe certe că acel consimțământ s-a obținut prin încălcarea principiului loialității în administrarea probelor, soluția reglementată de art. 485 alin. (1) lit. b) teza I din Codul de procedură penală nepresupunând și verificarea condițiilor de menținere ori de retractare a consimțământului exprimat de inculpat la momentul încheierii acordului, rolul instanței în această procedură limitându-se la verificarea acordului de voință al celor doi implicați și la aplicarea pedepsei și individualizarea acesteia. Astfel, funcția de judecată a instanței este restrânsă, aspect care trebuie să se reflecte în specificitatea soluțiilor pe care le poate adopta, strict în limitele prevăzute de art. 485 alin. (1) lit. a) și b) din Codul de procedură penală.*

În hotărâre se mai arată și că asigurarea asistenței juridice la momentul încheierii acordului, indiferent de limitele de pedeapsă prevăzute de lege pentru infracțiunea săvârșită, asigură premisele unei manifestări de voință realizate în deplină cunoștință de cauză.

25. S-a pus problema, în practica judiciară, care este calea de atac împotriva încheierii pronunțate de judecătorie, în primă instanță, în cauzele având ca obiect recunoașterea unei sancțiuni pecuniare aplicate într-un stat membru al Uniunii Europene, reglementată de art. 233 - 247 din Legea nr. 302/2004. (CA Oradea)

Materia: penal

Subcategoria: alte tipuri de cauze

Acte normative incidente: art. 139 alin. (3) din Legea nr. 302/2004

Cuvinte cheie: recunoaștere hotărâre străină; cale de atac

Autorul întrebării nu face referire la opiniile existente în practică sau doctrină, la argumentele pentru fiecare dintre acestea și nici nu anexează hotărâri relevante.

Participanții au adoptat, în unanimitate, punctul de vedere al INM, potrivit căruia, în lipsa unei reglementări speciale în materie, sunt aplicabile dispozițiile art. 139 alin. (3) din Legea nr. 302/2004, ca fiind dreptul comun în materia recunoașterii hotărârilor judecătorești străine. Potrivit acestui text de lege, instanța judecă în complet format dintr-un singur judecător, în camera de consiliu, cu citarea părților. Prezența procurorului este obligatorie. Instanța hotărăște prin sentință. Sentința poate fi atacată

cu apel, în termen de 10 zile de la pronunțare, de procuror sau de persoana interesată. Dosarul va fi înaintat instanței de apel în termen de 3 zile, iar apelul se judecă în termen de 10 zile.

În acest sens s-a pronunțat și Înalta Curte de Casație și Justiție într-o decizie de speță, în care a statuat că, în conformitate cu *dispozițiile art. 139 alin. (3) din Legea nr. 302/2004, aplicabile în procedura recunoașterii sancțiunilor pecuniare în temeiul art. 130 alin. (1) din Legea nr. 302/2004, sentința prin care judecătoria a dispus recunoașterea hotărârii pronunțate într-un stat membru al Uniunii Europene și executarea sancțiunii pecuniare aplicate de autoritățile competente din statul membru emitent poate fi atacată pe calea apelului, care se judecă de către curtea de apel, potrivit art. 38 alin. (2) C. proc. pen., iar nu pe calea contestației, de competența instanței ierarhic superioare, dispozițiile art. 597 C. proc. pen. nefiind incidente. (I.C.C.J., Secția penală, încheierea nr. 61 din 8 februarie 2019).*

Drept penal

1 Infracțiuni silvice

✓ **Modalitatea de calcul al prejudiciului cauzat prin săvârșirea infracțiunilor de tăiere, respectiv de furt de arbori**

Materia: penal

Subcategoria: infracțiuni

Acte normative incidente: art. 107, art. 109 din Legea nr. 46/2008; art. 1 lit. a) din O.U.G. nr.85/2006

Cuvinte cheie: furt de arbori; tăiere ilegală de arbori; prejudiciu

S-a pus problema, în practica judiciară, dacă modul de calcul al prejudiciului în cazul infracțiunii de furt de arbori, faptă prevăzută de art. 109 din Legea nr. 46/2008 este similar cu modul de calcul în cazul infracțiunii de tăiere ilegală de arbori, faptă prevăzută de art. 107 din Legea nr. 46/2008.

Conform art. 107 alin. (1) din Legea nr. 46/2008 *tăierea, ruperea, distrugerea, degradarea ori scoaterea din rădăcini, fără drept, de arbori, puiți sau lăstari din fondul forestier național și din vegetația forestieră din afara acestuia, indiferent de forma de proprietate, constituie infracțiune silvică și se pedepsește după cum urmează:*

a) cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă, dacă valoarea prejudiciului produs este de cel puțin 5 ori mai mare decât prețul mediu al unui metru cub de masă lemnoasă pe picior la data comiterii faptei;

b) cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă, dacă valoarea prejudiciului produs nu depășește limita prevăzută la lit. a), dar fapta a fost săvârșită de cel puțin două ori în interval de un an, iar valoarea cumulată a prejudiciului produs depășește limita prevăzută la lit. a);

c) cu închisoare de la un an la 5 ani, dacă valoarea prejudiciului produs este de cel puțin 20 de ori mai mare decât prețul mediu al unui metru cub de masă lemnoasă pe picior la data comiterii faptei;

d) cu închisoare de la 2 la 7 ani, dacă valoarea prejudiciului produs este de cel puțin 50 de ori mai mare decât prețul mediu al unui metru cub de masă lemnoasă pe picior, la data comiterii faptei.

De asemenea, conform art. 109 alin. (1) din aceeași lege, *furtul de arbori doborâți sau rupți de fenomene naturale ori de arbori, puiți sau lăstari care au fost tăiați ori scoși din rădăcini, din păduri, perdele forestiere de protecție, din terenuri degradate care au fost ameliorate prin lucrări de împădurire și din vegetația forestieră din afara fondului forestier național, precum și al oricăror altor produse specifice ale fondului forestier național constituie infracțiune și se pedepsește după cum urmează:*

a) *cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă, dacă valoarea materialului lemnos sustras este de cel puțin 5 ori mai mare decât prețul mediu al unui metru cub de masă lemnoasă pe picior;*

b) *cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă, dacă fapta a fost săvârșită de cel puțin două ori în interval de un an, iar valoarea cumulată a materialului lemnos depășește valoarea prevăzută la lit. a);*

c) *cu închisoare de la un an la 5 ani, dacă valoarea materialului lemnos sustras este de cel puțin 20 de ori mai mare decât prețul mediu al unui metru cub de masă lemnoasă pe picior;*

d) *cu închisoare de la 2 la 7 ani, dacă valoarea materialului lemnos sustras depășește de 50 de ori prețul mediu al unui metru cub de masă lemnoasă pe picior.*

Din aceste dispoziții rezultă că tipicitatea celor două infracțiuni este determinată, printre altele, de repere diferite în privința rezultatului produs prin săvârșirea faptelor: valoarea prejudiciului produs, în cazul infracțiunii prevăzute de art. 107 din Legea nr. 46/2008, respectiv valoarea materialului lemnos sustras, în cazul infracțiunii prevăzute de art. 109 din aceeași lege.

Domeniul de aplicare al O.U.G. nr. 85/2006 în privința modalității de calcul prevăzute de dispozițiile art. 2 alin. (3) din acest act normativ este circumscris operațiunii de evaluare a pagubelor produse vegetației forestiere din păduri și din afara acestora, noțiunea de *pagubă* fiind echivalentă semantic celei de prejudiciu, utilizată de dispozițiile art. 107 din Legea nr. 46/2008, aspect care rezultă și din utilizarea noțiunilor de către legiuitor în aceeași accepțiune în alin. (2) - (2²) ale art. 105 din aceeași lege². Or, trimiterea realizată de alin. (1) al acestui din urmă articol vizează exclusiv modalitatea de calcul al prejudiciului, în sens de rezultat al infracțiunii descrise de art. 107.

Noțiunea de *pagubă* este definită de art. 1 lit. a) din O.U.G. nr.85/2006 ca fiind *modificarea aspectului, a integrității fizice și/sau a caracteristicilor fiziologice ale arborelui/arborilor ori ale arboretului/plantației/regenerării naturale, după caz, rezultată prin tăierea, degradarea, distrugerea, scoaterea din rădăcini a arborilor, puiștilor sau lăstarilor, tăierea crăcilor arborilor în picioare, urmate ori nu de însușirea acestora, în condiții ilegale*. Prin urmare, legiuitorul asociază noțiunea în discuție cu faptele de tăiere, degradare, distrugere, scoatere din rădăcini a arborilor, puiștilor sau lăstarilor sau de tăiere a crăcilor arborilor în picioare, respectiv cu modalitățile elementului material al infracțiunii prevăzute de art. 107 din Legea nr. 46/2008, indiferent de realizarea elementului material al infracțiunii prevăzute de art. 109 din aceeași lege, după cum rezultă din precizarea expresă a legiuitorului în partea finală a definiției legale. De altfel, faptul că modalitatea de calcul al prejudiciului este proprie doar infracțiunii prevăzute de art. 107 rezultă și din preambulul OUG nr. 85/2006, scopul actului normativ fiind acela al prevenirii și combaterii tăierilor ilegale.

² Conform art. 105 alin. (2) - (2²) *prejudiciul adus fondului forestier național, denumit în continuare prejudiciu, indiferent de natura juridică a proprietății, se evaluează de către personalul silvic, în condițiile legii.*

(2) *Valoarea prejudiciului prevăzut la alin. (1), produs prin fapte care constituie infracțiuni sau contravenții, se stabilește prin însumarea valorii pagubei produse pădurii cu valoarea funcțiilor pădurii nerealizate.*

(2¹) *Valoarea pagubei produse pădurii se calculează conform legii.* (2²) *Valoarea funcțiilor pădurii nerealizate se calculează după cum urmează (...)*

Prin urmare, modalitatea de evaluare a rezultatului infracțiunilor prevăzute de art. 107 și art. 109 din Legea nr. 46/2008 este diferită, în primul caz fiind determinat de valoarea prejudiciului stabilit în conformitate cu dispozițiile legii speciale, în cel de-al doilea caz fiind determinat exclusiv de contravaloarea materialului lemnos. De aceea, în acest din urmă caz, valoarea materialului lemnos se va stabili în condițiile dreptului comun, iar nu prin raportare la dispozițiile O.U.G. nr. 85/2006.

Participanții la întâlnire au agreeat, cu majoritate, punctul de vedere exprimat de INM.

✓ Posibilitatea tragerii la răspundere penală pentru săvârșirea infracțiunilor de tăiere ilicită de arbori și furt de arbori, prevăzute de art. 107 alin. (1) lit. b) și art. 109 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 46/2008 privind Codul Silvic, în condițiile în care pentru actele care formează conținutul constitutiv al infracțiunilor, făptuitorul a fost sancționat contravențional, în temeiul art. 8 alin. (1) lit. a), b) din Legea nr. 171/2010 privind stabilirea și sancționarea contravențiilor silvice

Materia: penal

Subcategoria: infracțiuni

Acte normative incidente: art. 107 alin. (1) lit. b), art. 109 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 46/2008; art. 8 alin. (1) lit. a) și b) din Legea nr. 171/2010

Cuvinte cheie: tăiere ilicită de arbori, furt de arbori, contravenție silvică, acuzație în materie penală

Autorul întrebării nu a precizat care sunt opiniile diferite identificate în practica judiciară.

În opinia INM, modul de reglementare a infracțiunilor prevăzute de art. 107 alin. (1) lit. b) și art. 109 alin. (1) lit. b) din Codul silvic ridică o problemă de constituționalitate, din perspectiva principiului *ne bis in idem*. Astfel, dispozițiile legale menționate se referă la întrunirea elementelor de tipicitate ale celor două infracțiuni în condițiile în care valoarea cumulată a prejudiciului, produs prin faptele săvârșite repetat în decurs de un an și pentru care persoana în cauză a fost sancționată contravențional, depășește limita legală, respectiv de 5 ori prețul mediu al unui metru cub de masă lemnoasă pe picior, ceea ce presupune că în conținutul faptei calificată de legiuitor ca și infracțiune este inclusă fapta contravențională pentru care cel în cauză a fost deja sancționat. Or, ca urmare a jurisprudenței CEDO care a dat un sens autonom conceptului de hotărâre penală definitivă, asimilând acesteia acte emise de alte autorități, chiar și de autorități administrative sau de organe de poliție (cauza Engel c. Olandei, 1976; cauza Zolotukhin c. Federației Ruse, 2009, Tsonyo Tsonev c. Bulgariei, 2010), precum și a jurisprudenței CJUE (cauza Akerberg Fransson, 2013), urmărirea și sancționarea celui în cauză din nou pentru fapta anterioară, inclusă în cea care atrage răspunderea penală, ar intra în contradicție cu principiul menționat.

Sancțiunea contravențională aplicată persoanei în cauză pentru prima faptă de tăiere ilegală de arbori sau de furt de arbori, conform art. 8 alin. (1) lit. a), b) din Legea nr. 171/2010, poate fi așadar circumscrisă noțiunii de *acuzație penală*, întrucât fapta pentru care a fost sancționat poate fi considerată ca având un caracter *penal* în sensul autonom, pe care Convenția Europeană a Drepturilor Omului îl acordă acestei noțiuni, având în vedere că, pe de o parte, interdicția instituită prin art. 4 din Protocolul 7 la Convenție se adresează tuturor persoanelor și că, pe de altă parte, scopul sancțiunii este acela de a pedepsi și a

preveni săvârșirea în viitor a unor fapte similare (cauza Anghel c. României, 2007), valorile sociale ocrotite în legea contravențională și în cea penală sunt aceleași, iar primul act material component al infracțiunii a fost sancționat distinct cu amendă contravențională, care a devenit definitivă în înțelesul art. 4 din Protocolul nr. 7 la Convenția Europeană, anterior declanșării procedurilor penale împotriva inculpatului.

În același sens, cu prilejul întâlnirii președinților secțiilor penale ale Înaltei Curți de Casație și Justiție și curților de apel cu procurorii șefi secție urmărire penală de la nivelul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, structurilor specializate DNA și DIICOT și al parchetelor de pe lângă curțile de apel, București din data de 18 mai 2018 s-a arătat că în ipoteza în care pentru aceeași faptă/aceleași fapte s-a aplicat inițial o sancțiune contravențională care poate fi asimilată unei sancțiuni penale iar ulterior persoana în cauză este trimisă în judecată pentru aceeași faptă/aceleași fapte, devine incident principiul *ne bis in idem*.

Deși concluzia a vizat situația în care în structura infracțiunii reținute intră mai multe fapte contravenționale sancționate anterior, credem că și în ipoteza expusă de autorul întrebării argumentele sunt, în esență, similare, ținând de identitatea faptei contravenționale anterioare sancționate în baza Legii nr. 171/2010 și inclusă în conceptul de *acuzatie în materie penală* în sensul Convenției, cu cea care face parte din structura infracțiunii prevăzute de Codul silvic ce o include, în vederea atingerii numărului minim de acte săvârșite repetat și a limitei prejudiciului prevăzut de lege, care determină activarea principiului *ne bis in idem*.

Participantii la întâlnire, în unanimitate, au apreciat că cele două reglementări nu încalcă principiul ne bis in idem, având în vedere că nu există identitate între faptele ce formează obiectul celor două proceduri, contravențională și penală, incriminările presupunând întrunirea unor condiții specifice vizând numărul de acte săvârșite, perioada de timp în care trebuie comise și o anumită valoare a prejudiciului produs, diferită de cea care a format obiectul sancționării administrative, ca elemente necesare pentru ca faptele să capete relevanță penală.

Reprezentanții Înaltei Curți de Casație și Justiție au arătat că în acest sens este și practica instanței supreme, indicând deciziile nr. 168/RC/10.05.2018 și nr. 17/22.01.2019 ale Secției penale.

2. Aplicarea dispozițiilor art. 55¹ din Legea nr. 254/2013

✓ **Situația persoanelor condamnate care la data intrării în vigoare a dispozițiilor art. 55¹ din Legea nr. 254/2013 se aflau în executarea unor pedepse stabilite pentru infracțiuni săvârșite în stare de recidivă postcondamnatorie, recidivă postexecutorie sau de pluralitate intermediară**

Materia: penal

Subcategoria: cauze referitoare la executarea sancțiunilor de drept penal

Acte normative incidente: art. 55¹ din Legea nr. 254/2013, deciziile ÎCCJ nr. 13/25.04.2017, nr. 7/26.04.2018 (HP), nr. 15/26.09.2018 (HP)

Cuvinte cheie: recalculare pedeapsă

S-a pus problema, în practica judiciară, dacă este posibilă recalcularea unei pedepse aplicate pentru o infracțiune ce reprezintă primul termen al unei pluralități de infracțiuni sub forma recidivei postcondamnatorii, postexecutorii sau a unei pluralități intermediare, atunci când pedeapsa rezultantă corespunzătoare, calculată, după caz, prin raportare la

dispozițiile art. 43 alin. (1) C.pen., art. 43 alin. (5) C.pen. sau art. 44 alin. (2) C.pen., a fost aplicată printr-o hotărâre judecătorească definitivă, aflată în curs de executare.

Soluționarea acestei probleme prezintă relevanță nu doar prin prisma cuantumului rezultantei pe care ar avea-o de executat condamnatul, dar mai ales din perspectiva noi forme de pluralitate care ar putea rezulta ca urmare a aplicării dispozițiilor art. 55¹ din Legea nr. 254/2013 în privința pedepsei de la primul termen. Astfel, în concret, recidiva postcondamnatorie poate deveni postexecutorie, respectiv pluralitatea intermediară poate deveni o pluralitate nenumită, atunci când în urma deducerii prevăzute de dispozițiile menționate din durata pedepsei de la primul termen aceasta ar fi considerată ca executată mai înainte de momentul comiterii infracțiunii de la cel de-al doilea termen al pluralității.

Într-o opinie, o astfel de recalculare nu ar fi posibilă, în condițiile în care, din întreaga reglementare a Legii nr. 169/2017, reiese că zilele considerate ca executate în compensarea cazării în condiții necorespunzătoare se au în vedere doar la recalcularea pedepsei care se execută, iar restul rămas neexecutat din pedeapsa anterioară este stabilit cu autoritate de lucru judecat de către instanța care a pronunțat hotărârea de condamnare.

Într-o altă opinie, pornind de la dispozițiile art. 16 alin. (1) din Constituția României precum și de la faptul că nu există dispoziții care să restrângă sfera de aplicare a prevederilor art. 55¹ din Legea nr. 254/2013, s-a apreciat că o astfel de recalculare ar fi posibilă, deoarece, în caz contrar, ar interveni o discriminare între persoanele care au fost eliberate condiționat și au fost condamnate din nou și cele care urmează să fie eliberate condiționat, chiar dacă ambele au executat pedepse privative de libertate ulterior datei de 24.07.2012. De asemenea, s-a avut în vedere și Decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție nr. 13/25.04.2017, prin care s-a stabilit că dispozițiile art. 6 C.pen. sunt incidente în ipoteza în care legea penală mai favorabilă a intervenit după eliberarea condiționată a persoanei condamnate, iar ulterior s-a dispus executarea restului de pedeapsă, printr-o nouă hotărâre definitivă de condamnare, prin care instanța nu s-a pronunțat cu privire la aplicarea legii penale mai favorabile după judecarea definitivă a cauzei.

În opinia INM, primul punct de vedere este cel corect. Astfel, prin decizia nr. 7 din 26 aprilie 2018, Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală a dispus că, *în interpretarea dispozițiilor art. 55¹ din Legea nr. 254/2013, pentru determinarea restului de pedeapsă rămas neexecutat în vederea aplicării tratamentului sancționator de la art. 104 alin. (2) coroborat cu art. 43 alin. (1) din Codul penal, trebuie recalculată, începând cu data de 24 iulie 2012, perioada executată efectiv din pedeapsa din a cărei executare a fost dispusă eliberarea condiționată anterior intrării în vigoare a Legii nr. 169/2017 prin considerarea ca executate suplimentar a zilelor calculate ca executate în considerarea condițiilor de detenție necorespunzătoare.* În motivarea acestei soluții instanța supremă a reținut că *în cuprinsul dispozițiilor art. 55¹ alin. (1) și (8) din Legea nr. 254/2013, legiuitorul nu distinge, în acordarea măsurii compensatorii, între persoanele private de libertate aflate în executarea pedepsei închisorii la momentul intrării în vigoare a Legii nr. 169/2017 și persoanele eliberate condiționat și nu limitează aplicarea dispozițiilor art. 55¹ alin. (1) și (8) din Legea nr. 254/2013 la persoanele private de libertate aflate în executarea pedepsei închisorii la momentul intrării în vigoare a legii menționate, în ambele cazuri instanța care judecă cea de-a doua infracțiune fiind obligată să efectueze deducerea (s.n.).*

De asemenea, prin decizia nr. 15 din 26 septembrie 2018, Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală a statuat că în interpretarea dispozițiilor art. 43 alin. (1) și (5) din Codul penal, prin pedeapsa „executată sau considerată ca executată”, ce constituie primul termen al recidivei, se are în vedere pedeapsa recalculată ca urmare a aplicării art. 55¹ din Legea nr. 254/2013.

În cuprinsul considerentelor deciziei s-a reținut că, *în acord cu Decizia nr. 7 din 26 aprilie 2018 a Înaltei Curți de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 548 din 2 iulie 2018, în situația săvârșirii unei noi infracțiuni în perioada liberării condiționate, indiferent că aceasta a fost acordată în baza Codului penal din 1969 sau a Codului penal în vigoare, revocarea liberării condiționate și executarea restului de pedeapsă presupune recalcularea perioadei executate efectiv prin considerarea ca executate suplimentar a zilelor calculate ca executate ca măsură compensatorie pentru condițiile de detenție necorespunzătoare pentru infracțiunea ce constituie primul termen al pluralității (s.n.).*

Prin urmare, din analiza considerentelor celor două decizii rezultă că situațiile examinate în considerentele celor două decizii au constituit obiectul unor judecăți pe fondul cauzei, determinarea restului de pedeapsă rămas neexecutat dintr-o pedeapsă anterioară realizându-se cu ocazia judecării infracțiunii ce constituie al doilea termen al pluralității.

Cu privire la posibilitatea de a proceda la o astfel de recalculare în privința unei pedepse rezultante aplicate printr-o hotărâre definitivă, prin utilizarea mecanismului procedural al contestației la executare, în raport de natura juridică a contestației la executare, prin deciziile Deciziile nr. 12 din 6 mai 2015 și nr. 10 din 12 aprilie 2016 ale Înaltei Curți de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală și nr. VIII din 5 februarie 2007 a Înaltei Curți de Casație și Justiție - Secțiunile Unite s-a arătat că *motivele invocate pe calea acestui mijloc procesual nu pot pune în discuție autoritatea de lucru judecat a hotărârii judecătorești atacate. În acest sens este și jurisprudența constantă a instanței de contencios constituțional care, prin decizia nr. 589 din 1 octombrie 2015 a arătat că noțiunea de cauză de stingere sau micșorare a pedepsei din cuprinsul art. 598 alin. (1) lit. d) din Codul de procedură penală nu are în vedere o revizuire a cuantumului pedepsei dispus prin hotărâre judecătorească definitivă, deoarece aceasta ar echivala cu o încălcare a autorității de lucru judecat (...).*

De aceea, recalcularea pedepsei aplicate pentru infracțiunea ce constituie primul termen al pluralității, ca urmare aplicării dispozițiilor art. 55¹ din Legea nr. 254/2013, ar putea conduce la schimbarea încadrării juridice și a regimului sancționator avut în vedere la momentul judecării cauzei, operațiune incompatibilă cu autoritatea de lucru judecat a hotărârii prin care s-a aplicat pedeapsa rezultantă, motiv pentru care beneficiul dispozițiilor art. 55¹ din această lege poate fi obținut doar raportat la această pedeapsă.

Nu poate fi primit argumentul legat de crearea pe această cale a unei situații de discriminare între persoanele care au fost liberate condiționat și care au fost condamnate din nou, pe de o parte și cele care urmează să fie liberate condiționat, pe de altă parte, întrucât acestea se regăsesc în situații diferite. Aceasta întrucât nu poate fi pus semnul egalității între persoanele condamnate definitiv, pentru care s-a stabilit o pedeapsă rezultantă pentru o pluralitate de infracțiuni sub forma recidivei sau a pluralității intermediare și cele care se află în curs de judecată pentru o infracțiune nouă, comisă în condițiile unei astfel de pluralități. În acest sens, cu privire la principiul egalității, în jurisprudența sa, Curtea Constituțională a statuat că situațiile în care se află anumite categorii de persoane trebuie să difere în esență pentru a justifica deosebirea de tratament juridic, iar această deosebire de tratament trebuie să se bazeze pe un criteriu obiectiv și rațional. Această soluție este în concordanță și cu jurisprudența constantă a Curții Europene a Drepturilor Omului, conform căreia orice diferență de tratament trebuie să își găsească o justificare obiectivă și rezonabilă. Or, în ipoteza în discuție, persoanele la care se face referire nu se regăsesc în situații identice (unele au fost condamnate definitiv în condițiile uneia din formele de pluralitate menționate, altele nu), astfel că se justifică în mod obiectiv și rezonabil tratamentul juridic neomogen, principiul egalității în fața legii presupunând

instituirea unui tratament egal pentru situații care, în funcție de scopul urmărit, nu sunt diferite (Decizia Curții Constituționale nr. 379 din 26 iunie 2014).

Nici referirea la decizia nr. 13/25.04.2017 nu este în măsură să conducă la o altă concluzie întrucât prin conținutul acesteia instanța supremă nu a admis posibilitatea reconsiderării formei de pluralitate reținute în privința pedepsei pe care o execută condamnatul, după dispunerea liberării condiționate, ca efect al aplicării art. 6 C.pen. în privința termenilor pluralității, ci doar a avut în vedere reducerea pedepsei rezultante în baza acestui articol, chiar și după dispunerea liberării condiționate, ceea ce se realizează și în ipoteza în discuție, ca efect al aplicării dispozițiilor art. 55¹ din Legea nr. 254/2013.

În cadrul dezbaterilor a fost evocată decizia nr. 8/11.03.2019, prin care Înalta Curte de Casație și Justiție - completul competent să judece recursul în interesul legii a statuat, în interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 55¹ din Legea nr. 254/2013, că competența soluționării cererii prin care o persoană privată de libertate solicită acordarea zilelor compensatorii în baza art. 55¹ din Legea nr. 254/2013 pentru restul de pedeapsă rezultat dintr-o condamnare anterioară și care se regăsește în pedeapsa în a cărei executare se află revine instanței de executare sau instanței în a cărei circumscripție se află locul de deținere, pe calea contestației la executare întemeiate pe dispozițiile art. 598 alin. (1) lit. d) din Codul de procedură penală.

În considerentele aceleiași decizii, ÎCCJ a reținut că „Deși această decizie (Decizia nr. 7 din 26 aprilie 2018 - n.n.) are în vedere determinarea restului rămas neexecutat dintr-o pedeapsă anterioară în vederea aplicării tratamentului sancționator în caz de recidivă postcondamnatorie, ceea ce presupune, ca situație premisă, existența unui proces penal pendinte, *considerentele deciziei sunt deopotrivă aplicabile, pentru identitate de rațiune, și persoanelor aflate în executarea unor pedepse rezultante în cuprinsul cărora se regăsește, cumulat cu pedeapsa aplicată pentru o nouă infracțiune, un rest rămas neexecutat dintr-o pedeapsă pentru care aceste persoane au beneficiat de liberare condiționată anterior intrării în vigoare a dispozițiilor art. 55¹ alin. (1) și (8) din Legea nr. 254/2013* privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal și Deciziei nr. 7 din 26 aprilie 2018 a Înaltei Curți de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală.

Într-o asemenea ipoteză, *recalcularea părții executate efectiv din pedeapsa anterioară, prin luarea în considerare a zilelor compensatorii acordate pentru executarea acesteia în condiții de detenție necorespunzătoare, va avea ca efect reducerea restului rămas neexecutat și, prin aceasta, reducerea pedepsei rezultante definitiv aplicate, în condițiile în care restul neexecutat dintr-o pedeapsă anterioară s-a adăugat la pedeapsa stabilită pentru noua infracțiune*” (s.n.).

Participantii la întâlnire, în unanimitate, au agreat punctul de vedere al INM, în sensul că deducerea urmează a fi efectuată din durata pedepsei rezultante.

- ✓ **Aplicarea deciziei nr. 15/2018 a ICCJ - CDCD din perspectiva principiului aplicării legii penale mai favorabile**

Materia: penal

Subcategoria: cauze referitoare la executarea sancțiunilor de drept penal

Acte normative incidente: art. 55¹ din Legea nr. 254/2013; Decizia ÎCCJ nr. 15/2018; Decizia ÎCCJ nr. 21/2014

Cuvinte cheie: lege penală mai favorabilă; recalculare pedeapsă

S-a pus problema, în practica judiciară, dacă decizia nr. 15/2018 își păstrează obligativitatea, prin raportare la principiul legii penale mai favorabile, în ipoteza în care, în urma recalculării pedepsei aplicate pentru infracțiunea ce constituie primul termen al pluralității, aceasta este considerată ca executată, astfel încât, deși inițial forma de pluralitate incidentă era cea a recidivei postcondamnatorii, ca urmare a reducerii operate conform art. 55¹ din Legea nr. 254/2013, aceasta devine o recidivă postexecutorie.

În esență, problema ridicată se reduce la includerea deciziei nr. 15/2018 în succesiunea de legi penale, de natură să atragă incidența principiului menționat. Or, din acest punct de vedere, prin decizia nr. 21/2014, Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală a arătat că, prin raportare la definiția din art. 173 C.pen., *în sfera noțiunii de lege penală nu au fost incluse orice acte cu putere de lege, ci doar actele normative care prezintă această caracteristică, adică au putere de lege, fiind adoptate cu respectarea principiilor generale de legiferare proprii sistemului dreptului românesc, astfel cum sunt reglementate în Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, republicată, cu modificările și completările ulterioare. Or, Decizia nr. 2 din 14 aprilie 2014 a instanței supreme (o decizie cu aceeași natură juridică ca și decizia nr. 21/2014, s.n.) nu este un act normativ, în înțelesul dat acestei noțiuni de Legea nr. 24/2000, republicată, cu modificările și completările ulterioare, care, în art. 11, face o enumerare limitativă a emitenților unor asemenea acte, printre care nu se regăsește Înalta Curte de Casație și Justiție prin hotărârile date în interpretarea și aplicarea unitară a legii. Pe de altă parte, hotărârile Înaltei Curți date în recurs în interesul legii sau pentru dezlegarea unor chestiuni de drept nu pot fi considerate acte normative cu putere de lege, în înțelesul dispozițiilor art. 173, teza finală din Codul penal, și, din perspectiva faptului că nu reglementează relații de apărare socială, nu instituie reguli de conduită și norme de incriminare sau care se referă la răspunderea penală, la temeiurile și limitele acesteia, ci reflectă doar o interpretare a unor asemenea prevederi cuprinse în acte normative elaborate și adoptate conform procedurii de tehnică legislativă aplicabilă în materie.*

În același sens este și jurisprudența instanței de contencios constituțional care a arătat că prin noțiunea de lege se înțelege doar un act al autorității legiuitoare, primare (Parlamentul) sau delegate (Guvernul), precum și că *posibilitatea producerii unor efecte specifice dezincriminării unei fapte sau specifice intervenirii unei pedepse mai ușoare decât cea care se execută poate fi generată (...) numai de o lege nouă de dezincriminare sau o lege penală mai favorabilă, (...) și de însăși o decizie a Curții Constituționale prin care se constată neconstituționalitatea unei norme de incriminare (decizia Curții Constituționale nr. 651/2018).*

Prin urmare, *având în vedere că decizia nr. 15/2018 a ICCJ - CDCD nu intră în domeniul de referință al noțiunii de lege, utilizată pentru a determina activarea legii penale mai favorabile, chiar dacă prin aplicarea acesteia se ajunge, în concret, la o situație mai defavorabilă pentru cel în cauză, prin reținerea recidivei postexecutorii în detrimentul celei postcondamnatorii, ea își păstrează obligativitatea, fără a încălca dispozițiile legale sau constituționale privind aplicarea legii penale în timp.*

Participanții la întâlnire, în majoritate, au agreat punctul de vedere al INM.

- ✓ **Aplicarea deciziei nr. 15/2018 a ICCJ - CDCD în ipoteza în care noua infracțiune este comisă în perioada în care condamnatul se afla în detenție**

Materia: penal

Subcategoria: cauze referitoare la executarea sancțiunilor de drept penal

Acte normative incidente: art. 55¹ din Legea nr. 254/2013; Decizia ÎCCJ nr. 15/2018
Cuvinte cheie: lege penală mai favorabilă

Autorul întrebării pornește de la o soluție întâlnită în practica judiciară prin care s-a apreciat că, în ipoteza în care noua infracțiune este comisă în stare de detenție, recalcularea în funcție de numărul de zile executate în condiții necorespunzătoare trebuie avută în vedere doar la momentul acordării liberării condiționate, când scăderea corespunzătoare urmează să fie făcută pe cale administrativă.

În opinia INM, deși atât decizia nr. 7/2018, cât și decizia nr. 15/2018 au fost pronunțate ca urmare a unor sesizări formulate în cauze în care noua infracțiune a fost comisă în termenul de supraveghere al liberării condiționate, principiul stabilit prin cea din urmă decizie vizează inclusiv situația în care noua infracțiune este comisă în timpul executării pedepsei. Astfel, a accepta că aplicarea dispozițiilor art. 55¹ din Legea nr. 254/2013 este condiționată de comiterea noii infracțiuni în termenul liberării condiționate înseamnă a face inaplicabil dispozitivul deciziei nr. 15/2018 conform căruia *prin pedeapsa "executată sau considerată ca executată", ce constituie primul termen al recidivei, se are în vedere pedeapsa recalculată ca urmare a aplicării art. 55¹ din Legea nr. 254/2013*, indiferent de modalitatea de executare a acesteia (s.n.).

Mai mult, conform celor stabilite prin această din urmă decizie, de măsura compensatorie beneficiază atât persoanele liberate condiționat anterior momentului intrării în vigoare a Legii nr. 169/2017 pentru modificarea și completarea Legii nr. 254/2013 cât și persoanele aflate în executarea efectivă a pedepsei. Dacă în cazul persoanelor aflate în executarea pedepsei această măsură compensatorie are urmări în ce privește liberarea lor condiționată (prin adăugarea zilelor considerate ca executate la cele executate efectiv, cu consecința împlinirii mai rapide a fracției cerute de lege pentru ca acestea să aibă vocația la liberare), în cazul persoanelor deja liberate condiționat la momentul intrării în vigoare a legii măsura va avea ca efect reducerea corespunzătoare a duratei restului rămas neexecutat din pedeapsa închisorii cu partea considerată ca executată prin acordarea măsurii compensatorii. Prin urmare, în ambele ipoteze, conform celor statuate de instanța supremă, operează o reducere a pedepsei pe care o execută efectiv condamnatul, respectiv a restului rămas neexecutat.

Pe de altă parte, în forma inițială a proiectului legii, aprobată în Guvern, dispozițiile privitoare la măsura compensatorie erau incluse în capitolul consacrat liberării condiționate din Legea nr. 254/2013, iar inițiatorul restrângea în mod explicit aplicabilitatea acestor dispoziții la instituția liberării condiționate.

Modificările operate ulterior de legiuitor asupra formei inițiale a proiectului, prin eliminarea reglementării măsurii compensatorii din capitolul consacrat liberării condiționate și includerea acestei reglementări în capitolul dedicat condițiilor de detenție, dar mai ales prin eliminarea referirii la liberarea condiționată, reflectă voința acestuia de a nu restrânge aplicabilitatea dispozițiilor art. 55¹ alin. (1) și (8) din Legea nr. 254/2013 la persoanele private de libertate, aflate în executarea pedepsei închisorii, care au vocația de a beneficia de liberarea condiționată ulterior intrării în vigoare a legii menționate.

Participanții la întâlnire, în unanimitate, au agreat punctul de vedere al INM.

- ✓ Dreptul de opțiune al inculpatului cu privire la aplicarea legii privind recursul compensatoriu

Materia: penal

Subcategoria: cauze referitoare la executarea sancțiunilor de drept penal

Acte normative incidente: art. 55¹ din Legea nr. 254/2013; art. V alin. (3) din Legea nr. 169/2017; Decizia ÎCCJ nr. 15/2018

Cuvinte cheie: recalculare pedeapsă; drept de opțiune

Autorul întrebării nu a precizat care sunt opiniile diferite identificate în practica judiciară.

*În opinia INM, soluția decurge cu evidență din termenii imperativi folosiți de legiuitor în dispozițiile art. 55¹ alin. (1) și (8) din Legea nr. 254/2013³, precum și din situațiile exprese de neaplicare a acestor dispoziții, reglementate de dispozițiile alin. (6) al aceluiași articol⁴. De altfel, conform expunerii de motive a proiectului de lege privind modificarea Legii nr. 254/2013, dispozițiile menționate au fost concepute ca un instrument juridic potrivit căruia, în calculul pedepsei ce poate fi considerată ca executată să se includă, ca măsură compensatorie, executarea pedepsei într-un spațiu necorespunzător, acordarea compensării operând *ex officio*.*

De asemenea, conform art. V alin. (3) din Legea nr. 169/2017 *în termenul prevăzut la alin. 1 Biroul evidență și organizarea muncii va efectua calculul zilelor câștigate în raport cu perioada executării pedepsei în condiții necorespunzătoare de detenție, în raport cu art. 55¹ alin. (1) din Legea nr. 254/2013, cu modificările și completările ulterioare, aplicarea acestor din urmă dispoziții nefiind, așadar, condiționată de o opțiune a condamnatului.*

În același sens, prin decizia nr. 15/2018 a Înaltei Curți de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală s-a arătat că *recalcularea perioadei executate efectiv din pedeapsa din a cărei executare a fost dispusă liberarea condiționată, prin luarea în considerare și a zilelor calculate ca executate, ca măsură compensatorie, în condițiile art. 55¹ din Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, cu modificările și completările ulterioare, este obligatorie (...).*

Participanții la întâlnire, în majoritate, au agreeat punctul de vedere al INM.

3. Pedepsele accesorii

- ✓ **Modul de executare a pedepselor accesorii în ipoteza concursului de infracțiuni, atunci când acestea au fost aplicate doar pentru unele dintre infracțiunile concurente**

Materia: penal

Subcategoria: cauze referitoare la executarea sancțiunilor de drept penal

Acte normative incidente: art. 45 alin. (5) C.pen.

Cuvinte cheie: pedeapsă accesorie; concurs de infracțiuni

S-a pus problema, în practica judiciară, dacă, în ipoteza în care pedepsele accesorii au fost aplicate doar alături de unele dintre infracțiunile concurente, acestea se vor executa până la executarea sau considerarea ca executată a pedepsei principale rezultante sau a pedepsei principale pe lângă care au fost aplicate inițial.

Într-o opinie, s-a arătat că pedeapsa accesorie rezultată se execută până la executarea sau considerarea ca executată a pedepsei principale rezultante (stabilită în urma

³ Conform art. 55¹ alin. (1) din Legea nr. 254/2013 *la calcularea pedepsei executate efectiv se are în vedere, indiferent de regimul de executare a pedepsei, ca măsură compensatorie, și executarea pedepsei în condiții necorespunzătoare (...), iar potrivit alin. 8 perioada pentru care se acordă zile considerate ca executate în compensarea cazării în condiții necorespunzătoare se calculează începând cu 24 iulie 2012.*

⁴ Conform art. 55¹ alin. (6) din Legea nr. 254/2013 *dispozițiile prezentului articol nu se aplică în cazul în care persoana a fost despăgubită pentru condiții necorespunzătoare de detenție, prin hotărâri definitive ale instanțelor naționale sau ale Curții Europene a Drepturilor Omului, pentru perioada pentru care s-au acordat despăgubiri și a fost transferată sau mutată într-un spațiu de detenție având condiții necorespunzătoare.*

concurului). În motivarea acestei soluții, s-a arătat că sintagma *pedeapsă principală*, prevăzută de art. 45 alin. (5) teza finală C.pen., se referă la pedeapsa principală a închisorii, conform clasificării prevăzute de art. 53 C.pen., în cazul concursului de infracțiuni pedeapsa principală fiind pedeapsa rezultantă care se execută. În caz contrar, s-ar ajunge la ipoteze create pe cale jurisprudențială, neprevăzute de lege, în ipoteza condamnării la mai multe pedepse principale cu închisoarea, dintre care pe lângă unele dintre acestea se aplică pedeapsa accesorie, iar pe lângă altele nu se aplică această pedeapsă, neputându-se individualiza legal o pedeapsă rezultantă formată doar din pedepsele pe lângă care s-au aplicat pedepse accesorii.

Într-o altă opinie, s-a arătat că într-o astfel de situație pedeapsa accesorie rezultată se execută până la executarea sau considerarea ca executată a pedepsei principale pe lângă care s-a aplicat.

În motivarea acestei soluții, s-a arătat că textul art. 45 alin. (5) C.pen. folosește, în final, sintagma *a pedepsei principale* și nu *a pedepsei principale rezultantă*.

În opinia INM, primul punct de vedere este cel corect. Pe lângă argumentele invocate în sprijinul acesteia, se poate observa că, dacă s-ar accepta punctul de vedere contrar, în ipoteza unei singure pedepse accesorii aplicate alături de una din pedepsele principale din structura contopirii, precizarea că în acest caz executarea pedepsei accesorii se va realiza până la executarea sau considerarea ca executată a pedepsei principale pe lângă care s-a aplicat inițial ar fi redundantă, din moment ce aceeași soluție ar decurge din dispozițiile art. 65 alin. (3) C.pen. Pe de altă parte, este greu de acceptat că în această ipoteză, deși pedeapsa accesorie rezultată (situație ce se poate întâlni și în cazul pedepsei complementare) este aferentă întregii pluralități, modul ei de executare să fie determinat doar de una din infracțiunile din structura pluralității, operațiunea de contopire fiind în acest caz inutilă.

În plus, argumentele vizând imposibilitatea aplicării celei de-a doua soluții atunci când în structura contopirii au intrat două sau mai multe pedepse accesorii subliniază și mai mult lipsa de fundament a acesteia.

Faptul că noțiunea de *pedeapsă principală* utilizată de dispozițiile art. 45 alin. (5) C.pen. parte finală nu vizează pedeapsa principală pe lângă care s-a aplicat inițial pedeapsa accesorie, ci pedeapsa principală rezultantă pentru întreaga pluralitate decurge și din faptul că legiuitorul utilizează aceeași sintagmă cu acest din urmă sens atunci când se referă la contopirea pedepselor complementare, prevăzând în art. 45 alin. (1) și (2) C.pen. că pedeapsa complementară rezultată se va aplica alături de *pedeapsa principală*, respectiv pedeapsa principală rezultată în urma contopirii (s.n.).

Participanții la întâlnire, în unanimitate, au agreat punctul de vedere al INM.

- ✓ **Aplicarea pedepsei accesorii în cazul condamnării cu suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei**

Materia: penal

Subcategoria: alte tipuri de cauze

Acte normative incidente: art. 65 alin. (3) și (4) C.pen.

Cuvinte cheie: executare pedeapsă accesorie; suspendare sub supraveghere a executării pedepsei

S-a pus problema, în practica judiciară, dacă este posibilă aplicarea pedepselor accesorii în ipoteza în care executarea pedepsei principale a fost suspendată sub supraveghere.

Într-o opinie, s-a arătat că în ipoteza în care instanța dispune o soluție de condamnare poate stabili printre altele și o pedeapsă accesorie, chiar dacă urmează a se dispune ca modalitate de executare a pedepsei principale suspendarea executării pedepsei sub supraveghere în condițiile prevăzute de art. 91 C. pen.

Argumentul adus în susținerea acestei soluții este acela că, în cazul în care, după ce s-a dispus ca modalitate de executare a pedepsei principale suspendarea sub supraveghere, intervine revocarea beneficiului suspendării sub supraveghere în cazurile prevăzute de art. 96 C. pen. și executarea pedepsei principale în regim de detenție, urmează a fi executată și pedeapsa accesorie stabilită.

Într-o altă opinie, s-a apreciat că, atunci când în cauză urmează a se dispune ca modalitate de executare a pedepsei principale suspendarea executării pedepsei sub supraveghere, nu poate fi stabilită și o pedeapsă accesorie.

Argumentul în susținerea acestei soluții ar fi pe de o parte, dispozițiile art. 68 alin. (1) lit. a) - c) C. pen. referitoare la modalitatea de executare efectivă a pedepsei complementare, iar, pe de altă parte, dispozițiile alineatului (3) al acestui articol care reglementează modalitatea de executare a pedepsei complementare în situația revocării suspendării executării pedepsei sub supraveghere.

Astfel, potrivit art. 68 alin. (1) lit. b) C. pen., *executarea pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi se execută de la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare prin care s-a dispus suspendarea executării pedepsei sub supraveghere.*

În ceea ce privește modalitatea de executare a pedepsei accesorii, dispozițiile art. 65 alin. (3) C. pen. prevăd că aceasta se execută din momentul rămânerei definitive a hotărârii de condamnare și până când pedeapsa principală privativă de libertate a fost executată sau considerată executată.

Prin urmare, reiese concluzia că, numai în cazul în care instanța stabilește ca pedeapsa principală să fie executată în regim de detenție, potrivit art. 60 C. pen., poate fi stabilită pedeapsa accesorie, a cărei executare va începe de la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare și până când pedeapsa principală privativă de libertate va fi executată sau considerată executată.

În opinia INM, prima soluție este cea corectă. Astfel, odată stabilită pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi, pedeapsa accesorie cu conținut similar se stabilește *ope legis*, conform art. 65 alin. (1) C. pen. Modul de executare a pedepsei accesorii nu este determinat însă de executarea pedepsei complementare, ci de cea a pedepsei principale, după cum rezultă din alin. (3) și (4) ale aceluiași articol. De aceea, ca urmare a regimului pedepsei accesorii, care se execută pe durata pedepsei privative de libertate conform dispozițiilor menționate, în mod firesc va fi suspendată și executarea pedepsei accesorii pe durata suspendării sub supraveghere a executării pedepsei principale.

Pe de altă parte, la momentul la care instanța analizează posibilitatea suspendării executării pedepsei, etapa individualizării judiciare a pedepsei este deja parcursă în integralitate, suspendarea sub supraveghere fiind o modalitate de individualizare a executării pedepsei. Or, aplicarea pedepsei accesorii face parte din prima etapă, astfel încât dispunerea ei nu ar putea fi refuzată anticipat.

Absența unei dispoziții similare celei din art. 71 alin. (5) din C. pen. anterior nu conduce la concluzia contrară întrucât suspendarea executării pedepselor accesorii în acest caz decurge din regimul accesoriu al acestor pedepse, ele urmând regimul de executare al pedepsei principale. Neexecutarea pedepsei accesorii pe durata suspendării sub

supraveghere rezultă din dispozițiile art. 54 C.pen. întrucât, în cazul suspendării executării pedepsei principale, aceasta nu poate fi considerată a fi în executare.

Deși pe durata termenului de supraveghere a suspendării sub supraveghere a executării pedepsei principale nu se execută pedeapsa accesorie, aplicarea acesteia poate avea consecințe practice în caz de anulare sau revocare a suspendării, când pedeapsa principală devine executabilă, caz în care pedepsele accesorii, ca de altfel și cele complementare, vor fi aplicate pe lângă pedeapsa principală rezultantă. De aceea, în hotărârea inițială de condamnare trebuie făcute referiri inclusiv la aplicarea pedepsei accesorii, persoana supravegheată fiind avertizată astfel cu privire la existența și conținutul lor, respectiv la faptul că în caz de anulare sau revocare, acestea vor urma să se execute.

În sensul aceleiași soluții s-a hotărât și cu prilejul întâlnirii procurorilor șefi secție urmărire penală de la nivelul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și parchetelor de pe lângă tribunale din data de 14-15 mai 2015, precum și cu prilejul întâlnirilor președinților secțiilor penale ale Înaltei Curți de Casație și Justiție și curților de apel din 29-30 septembrie 2016, respectiv 4-5 iunie 2015.

Participanții la întâlnire, în unanimitate, au agreat punctul de vedere al INM.

În cadrul dezbaterilor au fost invocate și dispozițiile art. 404 alin. (5) C.p.p. care prevăd, cu privire la punerea în executare a pedepsei accesorii, obligativitatea menționării în dispozitiv a pedepsei accesorii aplicate, fără a distinge în funcție de modalitatea de executare stabilită pentru pedeapsa închisorii.

4. Reabilitarea

- ✓ Posibilitatea reținerii reabilitării de drept, pentru o condamnare din România, în cazul în care, în cursul termenului de reabilitare de drept, condamnatul săvârșește o altă infracțiune, în străinătate, pentru care se pronunță o condamnare, soluție ce se comunică serviciului de cazier judiciar, dar care nu este încă recunoscută în România.

Materia: penal

Subcategoria: alte tipuri de cauze

Acte normative incidente: art. 165 C. pen.; art. 135 alin. (3), art. 140¹ alin. (2) și (3) din Legea nr. 302/2004

Cuvinte cheie: reabilitare de drept, recunoaștere hotărâre străină de condamnare

S-a pus problema, în practica judiciară, cu privire la efectele unei hotărâri judecătorești străine de condamnare, nerecunoscute în România, în privința termenului de reabilitare.

Într-o opinie, s-a arătat că în ipoteza de mai sus reabilitarea de drept va opera întotdeauna, condițiile de la art. 165 C. pen. fiind îndeplinite, cât timp hotărârea de condamnare pentru săvârșirea, în termenul de reabilitare de drept, a unei alte infracțiuni, nu a fost recunoscută în România.

Într-o altă opinie, s-a arătat că într-o astfel de situație, reabilitarea de drept nu va opera deoarece textul art. 165 C.pen. presupune ca, în cursul termenului de reabilitare de drept, condamnatul să nu săvârșească o altă infracțiune, fără a distinge dacă pentru aceasta a fost condamnat în țară sau străinătate.

În opinia INM, prima soluție este cea corectă. Astfel, din dispozițiile art. 135 alin. (3) din Legea nr. 302/2004 rezultă că finalitatea procedurii de recunoaștere a hotărârii judecătorești străine o constituie atribuirea hotărârii judecătorești străine de efecte juridice

pe teritoriul României, o hotărâre de condamnare recunoscută producând, pe teritoriul României, aceleași efecte ca și o hotărâre de condamnare pronunțată de instanțele naționale, cu atât mai mult cu cât, în momentul recunoașterii hotărârii, instanța este datoare să verifice existența corespondenței infracțiunii care a stat la baza condamnării în străinătate și reîncredințarea aceleiași fapte în legislația națională.

Dispozițiile art. 165 C.pen. condiționează intervenirea reabilitării de drept de lipsa săvârșirii unei infracțiuni în termenul de reabilitare. *Per a contrario*, săvârșirea unei infracțiuni în termenul reabilitării de drept îl va întrerupe și va împiedica intervenirea ei, ceea ce presupune reținerea tuturor trăsăturilor esențiale ale infracțiunii, respectiv tipicitate, vinovăție, antijuridicitate și imputabilitate. Or, în opinia noastră, chiar dacă atât dispozițiile art. 165 C.pen. cât și cele ale art. 168 lit. a) C.pen. fac referire la *săvârșirea unei infracțiuni*, lipsa unui act judiciar prin care să se constate întrunite cele patru trăsături esențiale nu va împiedica împlinirea termenului de reabilitare.

Unificarea sub aspect terminologic a condiției analizate în Noul cod penal pentru ambele forme ale reabilitării, respectiv referirea la *infracțiune* și nu la *condamnare*, în contextul cerinței negative pentru a opera reabilitarea, a fost determinată de intenția legiuitorului de a exclude împlinirea termenului de reabilitare în cazul soluțiilor de renunțare la aplicarea pedepsei și de amânare a aplicării pedepsei care, deși nu au natura unor soluții de condamnare, presupun întrunirea tuturor trăsăturilor esențiale ale infracțiunii, precum și în cazul soluțiilor de încetare a procesului penal ori a soluțiilor procurorului, prin care se constată că aceleași trăsături sunt întrunite (de pildă, în caz de împăcare, retragere a plângerii prealabile sau a unei cauze de nepedepsire, ori în cazul soluțiilor de renunțare la urmărire penală). Cu toate acestea, stabilirea situațiilor menționate nu poate fi realizată decât printr-un act judiciar care să constate întrunirea condițiilor prevăzute de art. 15 C.pen., respectiv fie o hotărâre judecătorească, fie un act al procurorului prin care se dispune în acest sens.

În aceste condiții, în lipsa recunoașterii hotărârii judecătorești străine, aceasta nu va produce efecte juridice pe teritoriul României, conform dispozițiilor legale menționate, ceea ce înseamnă că nu vor putea fi constatate ca fiind întrunite trăsăturile esențiale ale infracțiunii pretins săvârșite și care face obiectul acesteia, consecința fiind aceea a neîntreruperii termenului de reabilitare.

Pe de altă parte, având în vedere că pentru ipoteza menționată de autorul întrebării, respectiv cea a reabilitării de drept, recunoașterea ulterioară a hotărârii judecătorești străine nu va putea produce efectul anulării ei, dispozițiile art. 171 C.pen. referindu-se exclusiv la reabilitarea judecătorească, apreciem că în acest caz instanța investită cu cererea de constatare a reabilitării de drept⁵ trebuie să realizeze recunoașterea pe cale incidentală a hotărârii străine menționată în cazierul judiciar, conform art. 140¹ alin. (2) din Legea nr. 302/2004. Acesta întrucât recunoașterea este neîndoielnic, în acest caz, necesară soluționării cauzei penale, putând fi realizată chiar și în lipsa unui tratat, conform alin. (3) al aceluiași articol.

De asemenea, aceeași soluție se impune și în ipoteza în care problema intervenirii reabilitării de drept nu face obiectul principal al cauzei, cum ar fi cazul în care instanța verifică îndeplinirea condițiilor termenilor unei recidive. Și în această ipoteză recunoașterea pe cale incidentală a hotărârii judecătorești străine este fundamentală pentru stabilirea formei de pluralitate incidentă în cauză, fiind așadar necesară pentru soluționarea cauzei penale, devenind incidente dispozițiile imperative ale art. 140¹ alin. (2) și (3) din Legea nr. 302/2004 pentru atribuirea de efecte juridice acesteia.

---

⁵ În ipoteza în care o astfel de cerere este considerată admisibilă

- ✓ **Îndeplinirea condiției prevăzute de art. 168 lit. b) C.pen. în cazul în care s-a prescris dreptul părților civile de a cere executarea silită a obligațiilor civile stabilite prin hotărârea de condamnare**

Materia: penal

Subcategoria: alte tipuri de cauze

Acte normative incidente: art. 168 lit. b) C.pen.

Cuvinte cheie: reabilitare judecătorească; prescripția dreptului de a cere executarea silită a obligațiilor civile stabilite prin hotărârea de condamnare

S-a pus problema, în practica judiciară, dacă în cazul în care executarea silită a obligațiilor civile stabilite prin hotărârea de condamnare s-a stins prin prescripție, se poate dispune reabilitarea judecătorească.

Într-o opinie, s-a apreciat că se poate dispune reabilitarea, întrucât dreptul părților civile de a li se plăti pretențiile civile s-a stins, oricare ar fi modalitatea prin care s-a realizat acest lucru, neputându-se imputa persoanelor condamnate atitudinea părților civile, care nu poate fi interpretată altfel decât ca o renunțare implicită la despăgubiri; s-a considerat că în lege condiția privind achitarea pretențiilor civile a fost instituită nu numai pentru verificarea comportamentului persoanei condamnate, ci în special pentru protecția părților civile.

În altă opinie, s-a apreciat că nu se poate dispune reabilitarea decât dacă se face dovada îndeplinirii obligațiilor civile stabilite prin hotărârea de condamnare sau dacă persoana condamnată dovedește că nu a avut posibilitatea să le îndeplinească, ori când partea civilă a renunțat la despăgubiri; s-a arătat că textul este de strictă interpretare și a fost instituit tocmai pentru a verifica atitudinea persoanei condamnate în raport de obligațiile ce i-au fost impuse; în aceste condiții, s-a arătat că prescripția dreptului părților civile de a cere executarea silită nu poate fi considerată drept renunțare tacită, implicită, la despăgubiri, în acest sens fiind necesară o manifestare de voință neechivocă, expresă, pentru a deveni incidentă excepția la care se referă art. 168 lit. b) teza finală C.pen. Totodată, s-a reținut că una dintre condițiile esențiale pentru a se dispune reabilitarea judecătorească constă în achitarea de bunăvoie a despăgubirilor, condiție care nu este îndeplinită în cazul în care condamnatul s-a sustras de la executarea despăgubirilor civile până când acestea s-au prescris.

În opinia INM, cea de-a doua opinie exprimată este cea corectă. Condiția prevăzută de art. 168 lit. b) C.pen., inclusiv excepțiile acesteia, au fost preluate din art. 137 lit. d) C.pen. anterior, reformulându-se doar condiția referitoare la imposibilitatea îndeplinirii obligațiilor. Or, în jurisprudența anterioară s-a reținut că cel condamnat nu se poate prevala de faptul că partea civilă nu a pus în executare hotărârea, excepția prevăzută de art. 137 lit. d) teza a II-a C.pen. anterior (art. 168 lit. b) parte finală C.pen.) având în vedere o renunțare expresă, iar nu una tacită, dedusă din împlinirea termenului de prescripție.

În plus, prescripția privește numai urmărirea silită a executării creanței care rezultă din hotărârea de condamnare, fără a afecta în vreun fel valabilitatea obligației, conform art. 707 alin. (2) C.proc.civ., motiv pentru care, dacă debitorul achită datoria după împlinirea termenului de prescripție, nu mai poate cere restituirea. Or, dacă prescripția executării silită nu afectează creanța însăși, este firesc ca debitorul să fie ținut să o plătească, pentru a obține reabilitarea, condiția prevăzută de art. 168 lit. b) C.pen. referindu-se doar la

existența obligațiilor civile stabilite prin hotărârea de condamnare, nu și la posibilitatea executării acestora.

De asemenea, rațiunea condiției examinate nu constă în constrângerea condamnatului la plata despăgubirilor, ceea ce nu s-ar mai putea realiza ca urmare a intervenției prescripției executării silite, ci în aceea că eforturile sale în repararea pagubei produsă prin infracțiune denotă o poziție subiectivă a acestuia față de consecințele faptei și reprezintă un element de apreciere a măsurii în care s-a îndreptat, reabilitarea fiind tocmai mijlocul prin care se constată acest lucru.

Participanții la întâlnire, în unanimitate, au agreat punctul de vedere al INM.

- ✓ **Calculul termenului de reabilitare judecătorească în ipoteza în care condamnatul execută pedeapsa prin arest preventiv, înainte de pronunțarea hotărârii definitive de condamnare**

Materia: penal

Subcategoria: alte tipuri de cauze

Acte normative incidente: art. 162 alin. (2), art. 167 alin. (1), art. 169 alin. (1) C.pen.

Cuvinte cheie: termen de reabilitare judecătorească; executarea pedepsei prin arest preventiv

S-a pus problema, în practica judiciară, a momentului de început (*dies a quo*) al termenului de reabilitare judecătorească, în ipoteza în care condamnatul a executat pedeapsa prin arest preventiv, înainte de pronunțarea hotărârii definitive de condamnare.

Într-o opinie, s-a arătat că termenul curge de la data la care a luat sfârșit executarea pedepsei principale, conform dispozițiilor art. 167 C.pen.

Într-o altă opinie, s-a arătat că, într-o astfel de ipoteză, termenul de reabilitare se calculează de la data rămânerii definitive a hotărârii de condamnare, întrucât numai de la acel moment există o condamnare la pedeapsa închisorii, neavând relevanță procesuală că s-a constatat executată pedeapsa în urma deducerii perioadei arestului preventiv.

În opinia INM, a doua opinie este cea corectă. Astfel, potrivit art. 167 alin. (1) C.pen. *termenele prevăzute în art. 165 și art. 166 se socotesc de la data când a luat sfârșit executarea pedepsei principale (...)*. De asemenea, conform art. 169 alin. (1) C.pen. *reabilitarea face să înceteze decăderile și interdicțiile, precum și incapacitățile care rezultă din condamnare*. Or, pe de o parte, după cum s-a arătat constant în jurisprudență, o pedeapsă, pentru a fi considerată executată, trebuie mai întâi să fie aptă de a fi pusă în executare, ceea ce nu este posibil mai înainte ca hotărârea de condamnare să rămână definitivă (Tribunalul Suprem, Secția penală, decizia nr. 3475/1973, Tribunalul Suprem, Completul de 7 judecători, decizia nr. 10/1978). Prin urmare, în ipoteza în discuție, pedeapsa este considerată ca executată la momentul rămânerii definitive a hotărârii de condamnare, iar nu la momentul când durata arestării preventive a atins durata pedepsei pronunțate. Soluția decurge și din dispozițiile art. 162 alin. (2) C.pen. care raportează termenele de prescripție a executării pedepsei la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare, doar din acest moment putându-se vorbi de o *pedeapsă executată* în legătură cu care să intervină / curgă termenul de prescripție a executării.

Pe de altă parte, efectele reabilitării se raportează la incapacitățile, interdicțiile și decăderile care rezultă din condamnare, motiv pentru care momentul de la care operează acest mijloc de stingere a acestor consecințe nu poate fi decât data rămânerii definitive a hotărârii judecătorești, dată de la care cel condamnat începe să le suporte. A accepta că termenul de reabilitare începe să curgă anterior acestui moment ar face posibil ca acesta să

se împlinescă anterior rămânerii definitive, ceea ce ar pune în discuție însăși obiectul reabilitării, din moment ce interdicțiile, incapacitățile și decăderile se nasc la un moment ulterior.

Participanții la întâlnire, în unanimitate, au agreat punctul de vedere al INM.

5. Infracțiunea de conducere a unui vehicul sub influența alcoolului prevăzută de art. 336 alin. (1) C.pen.

✓ **Întrunirea condițiilor de tipicitate ale infracțiunii în cazul unei singure prelevări de mostre biologice**

Materia: penal

Subcategoria: infracțiuni

Acte normative incidente: art. 336 alin. (1) C.pen.; art. 10 alin. (1) din Ordinul ministrului sănătății nr. 277/2015

Cuvinte cheie: conducerea unui vehicul sub influența alcoolului sau a altor substanțe, refuz sau sustragerea de la prelevarea de mostre biologice

Într-o opinie s-a arătat că, atâta vreme cât concentrația de alcool în sânge stabilită pe baza unicei probe recoltate este mai mare decât limita legală, este dovedită comiterea infracțiunii prevăzute de art. 336 alin. (1) C.pen.

Într-o altă opinie s-a arătat că este vorba despre infracțiunea prevăzută de art. 337 C.pen., câtă vreme textul se referă la refuzul sau sustragerea de la recoltarea probelor biologice necesare în vederea stabilirii alcoolemiei, relevantă fiind tocmai această ultimă sintagmă, care face ca permisiunea de recoltare a unei singure probe să nu echivaleze cu conformarea față de norma legală.

În opinia INM, cea de-a doua opinie este cea corectă. Astfel, stabilirea îmbibației de alcool pur în sânge, ca element de tipicitate al infracțiunii prevăzute de art. 336 alin. (1) C.pen., se realizează conform Ordinului ministrului sănătății nr. 1.512/2013, privind recoltarea, depozitarea și transportul probelor biologice în vederea probațiunii judiciare prin stabilirea alcoolemiei sau a prezenței în organism a substanțelor sau produselor stupefiante ori a medicamentelor cu efecte similare acestora în cazul persoanelor implicate în evenimente sau împrejurări în legătură cu traficul rutier, astfel cum a fost modificat și completat prin Ordinul ministrului sănătății nr. 277 /2015. Conform art. 10 alin. (1) din acest act normativ, *pentru determinarea alcoolemiei se recoltează două mostre de sânge la interval de o oră una față de cealaltă, fiecare mostră fiind reprezentată de o cantitate de 10 ml.*

Prin urmare, pentru stabilirea concentrației de alcool în sânge la momentul depistării, în conformitate cu decizia nr. 732/2014 a Curții Constituționale, este necesară recoltarea a două probe de sânge. De asemenea, refuzul de a se supune recoltării celei de-a doua probe de sânge va putea fi sancționat în condițiile art. 337 C.pen., având în vedere că, pe de o parte, tipicitatea faptei presupune refuzul de a se supune prelevării de mostre biologice, respectiv a ambelor probe, iar, pe de altă parte, modul de stabilire a alcoolemiei este stabilit prin dispozițiile legale sus menționate care reclamă recoltarea a două mostre.

În cadrul dezbaterilor pe acest punct au fost exprimate următoarele opinii de către participanți:

➤ Soluția comportă distincții, în funcție de reglementările în vigoare la momentul săvârșirii infracțiunii: anterior noului Cod penal, stabilirea alcoolemiei se realiza retroactiv, la momentul depistării în trafic a făptuitorului, pe baza rezultatelor expertizei realizate conform ordinului în vigoare la acel moment; prin noul Cod penal s-a încercat remedierea dificultăților practice de stabilire a alcoolemiei cu caracter retroactiv, prevăzându-se necesitatea ca, în caz de dubiu privind conducerea sub influența alcoolului sau a altor substanțe, conducătorul auto să fie condus la o unitate medicală în vederea recoltării unei probe biologice, rezultatul urmând să fie avut în vedere la aprecierea săvârșirii infracțiunii prevăzute de art. 336 alin. (1). Constatarea neconstituționalității sintagmei “de la momentul prelevării mostrelor biologice” din cuprinsul dispozițiilor art. 336 alin. (1) C.pen., prin decizia Curții Constituționale nr. 732/2014, a determinat revenirea la situația anterioară noului Cod penal, context în care, prin ordinul adoptat ulterior a fost stabilită procedura de recoltare a probelor biologice în vederea stabilirii alcoolemiei la momentul săvârșirii faptei, prin reglementarea recoltării a 2 probe de sânge la interval de o oră. În absența îndeplinirii procedurii stabilite de ordin nu se poate realiza calculul retroactiv al alcoolemiei și nu pot fi probate științific elementele de tipicitate ale infracțiunii prevăzute de art. 336 alin. (1) C.pen.

➤ În sprijinul opiniei potrivit căreia fapta poate fi încadrată în prevederile art. 336 alin. (1) C.pen. chiar și în absența celei de-a doua probe biologice au fost aduse următoarele argumente:

- prin ordin al ministrului sănătății - o normă infralegală, cu forță juridică inferioară legii - nu pot fi stabilite elemente de tipicitate ale unei infracțiuni;

- sancțiunea prevăzută de dispozițiile art. 10² din Ordinul ministrului sănătății nr. 277/2015 în cazul neprelevării celor două probe biologice la interval de o oră este imposibilitatea estimării retroactive a alcoolemiei; fiind în prezența unei probleme de probațiune, există posibilitatea suplinirii/coroborării alte probe (recunoașterea făptuitorului, declarație de consum, rezultate alcool test etc.).

- în practică, calculul retroactiv al alcoolemiei prezintă utilitate în special în ipoteza în care prima probă biologică a fost recoltată la un interval mai mare de 30 minute - o oră de la momentul depistării în trafic a făptuitorului.

- întrunirea elementelor de tipicitate ale infracțiunii prevăzute de art. 336 alin. (1) C.pen. vizează, în realitate, formarea convingerii instanței cu privire la existența, în momentul conducerii, a unei îmbibații alcoolice de peste 0,80 g/l alcool pur în sânge, în practică fiind pronunțate soluții de condamnare, chiar în absența celei de-a doua probe biologice, dacă rezultatul analizei efectuate într-un moment foarte apropiat de la depistarea în trafic a indicat o concentrație superioară celei prevăzute de lege.

Participanții la întâlnire, cu majoritate, au agreat primul punct de vedere, arătând că se menține soluția agreată cu prilejul întâlnirii președinților secțiilor penale ale Înaltei Curți de Casație și Justiție și curților de apel cu procurorii șefi secție urmărire penală de la nivelul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, structurilor specializate DNA și DIICOT și al parchetelor de pe lângă curțile de apel, București din 18 mai 2018.

6. Prescripția răspunderii penale

- ✓ Întreruperea cursului prescripției răspunderii penale în urma deciziei Curții Constituționale nr. 297/2018

Materia: penal

Subcategoria: alte tipuri de cauze

Acte normative incidente: Decizia Curții Constituționale nr. 297/2018

Cuvinte cheie: prescripția răspunderii penale; decizie cu rezervă de interpretare

Autorul întrebării nu a precizat care sunt opiniile diferite identificate în practica judiciară.

În opinia INM, din considerentele deciziei se poate desprinde concluzia în sensul că actuala reglementare este de natură a-l prejudicia pe suspect sau inculpat prin starea de incertitudine perpetuă în care se află, ținând cont de faptul că nu i s-a adus la cunoștință, prin acte întreruptive, că fapta de natură penală pe care a săvârșit-o nu și-a pierdut rezonanța socială avută în momentul comiterii sale (s.n.).

Dacă argumentele se limitau la cele de mai sus, concluzia era, în opinia noastră, că instanța de contencios constituțional nu a avut în vedere și faza *in rem* a urmăririi penale. Ceea ce împiedică o astfel de interpretare este referirea pe care Curtea o face, în finalul considerentelor deciziei, la reglementarea anterioară:

(...) *Curtea constată că soluția legislativă anterioară, prevăzută de art. 123 alin. 1 din Codul penal din 1969, îndeplinea condițiile de previzibilitate impuse prin dispozițiile constituționale analizate în prezenta cauză, întrucât prevedea întreruperea cursului prescripției răspunderii penale doar prin îndeplinirea unui act care, potrivit legii, trebuia comunicat, în cauza în care persoana vizată avea calitatea de învinuit sau inculpat. (par. 34)*

Or, sub imperiul legii anterioare era unanim acceptat că întreruperea cursului prescripției răspunderii penale reprezintă încetarea curgerii termenului prescripției răspunderii penale, *prin îndeplinirea de organele judiciare competente, înainte de împlinirea termenului de prescripție, a oricărui act care, potrivit legii, trebuie comunicat învinuitului sau inculpatului în cursul urmăririi penale începute in personam* (citații, aducerea la cunoștință a învinuirii, punerea în mișcare a acțiunii penale, confruntarea etc.) și că aceste acte care întrerup prescripția trebuie să fie comunicate învinuitului sau inculpatului ori să fi fost efectuate în prezența acestuia. Ca urmare, în faza actelor premergătoare și a urmăririi penale efectuate *in rem*, cursul prescripției răspunderii penale nu se întrerupea.

Prin urmare, ***ca urmare a deciziei precitate, nu a dispărut din dreptul pozitiv instituția întreruperii cursului prescripției răspunderii penale***, ci cauzele de întrerupere trebuie analizate prin raportare la cele statuate de instanța de contencios constituțional, în această categorie fiind incluse doar cele care îndeplinesc exigențele de previzibilitate, respectând principiul legalității incriminării, respectiv actele de procedură care, potrivit legii, se comunică suspectului/inculpatului.

Ca natură juridică, Decizia nr. 297/2018 nu are caracterul uneia prin care s-a declarat neconstituționalitatea unei norme, pentru a produce efectul unei abrogări atipice, ci acela al unei decizii prin care instanța de contencios constituțional a sancționat lipsa conformității cu legea fundamentală a unei soluții legislative, pentru stabilirea efectelor acesteia fiind necesar un examen al considerentelor acesteia. Practic, decizia nr. 297/2018 nu se înscrie în tipologia deciziilor simple sau exprese, căci prin dispozitivul ei nu se sancționează neconstituționalitatea integrală sau parțială a unei legi ori a a unei ordonanțe, ci doar a unei soluții legislative, ceea ce implică o interpretare a efectelor deciziei, operațiune incompatibilă cu natura celor dintâi.

În consecință, ***prin interpretarea dată de Curtea Constituțională prin decizia nr. 297/2018 s-a revenit, practic, la reglementarea întreruperii cursului prescripției din Codul penal anterior.***

Participanții la întâlnire, în majoritate, au agreat punctul de vedere al INM.

Reprezentanții Înaltei Curți de Casație și Justiție au arătat că în acest sens este și practica instanței supreme, indicând decizia nr. 174/2019 a Secției penale.

Și la nivelul catedrei de Drept constituțional din cadrul INM s-a stabilit că Decizia Curții Constituționale nr. 297/2018 face parte din categoria deciziilor Curții Constituționale cu rezervă de interpretare, categorie care nu se limitează la deciziile care includ în mod expres rezerva de interpretare în dispozitiv.

7. Confiscarea specială

- ✓ **Caracterul obligatoriu al măsurii confiscării speciale prevăzută de art. 112 alin. (1) lit. f) C.pen. din perspectiva proporționalității, în cazul infracțiunii de nerespectare a regimului armelor și munițiilor, în modalitatea prevăzută de art. 342 alin. (6) C.pen.**

Materia: penal

Subcategoria: alte tipuri de cauze

Acte normative incidente: art. 112 alin. (1) lit. f), art. 342 alin. (6) C.pen.; Decizia ÎCCJ nr. 10/2019 (RIL)

Cuvinte cheie: confiscare specială, nerespectarea regimului armelor și munițiilor

Autorul întrebării nu a precizat care sunt opiniile diferite identificate în practica judiciară.

În opinia INM, în ipoteza avută în vedere de autorul întrebării, respectiv cea prevăzută de art. 342 alin. (6) C.pen., față de recenta decizie nr. 10/2019 a Înaltei Curți de Casație și Justiție - Completul pentru soluționarea recursurilor în interesul legii⁶, prin care s-a stabilit că în cazul faptei prevăzute de art. 342 alin. (6) C.pen., cu privire la care s-a dispus o soluție de clasare, (...) arma și muniția intră sub incidența confiscării speciale, în temeiul art. 112 alin. (1) lit. f) din Codul penal (...), trebuie pornit de la premisa că situația este asimilată unei dețineri de arme și muniții fără drept, ca urmare a împlinirii termenului de 10 zile calculat de la data expirării perioadei de valabilitate a permisului de port armă.

Prin urmare, problema confiscării speciale în temeiul art. 112 alin. (1) lit. f) C.pen. în acest caz se poate discuta în aceeași termeni ca și cea dispusă cu privire la infracțiunea de nerespectare a regimului armelor și munițiilor prevăzută de art. 342 alin. (1) și art. 342 alin. (2) C.pen.⁷

Starea de pericol ce se urmărește a fi înlăturată prin dispunerea măsurii confiscării speciale rezultă din însăși legătura dintre fapta prevăzută de legea penală comisă și bunurile a căror deținere este interzisă. Prin urmare, ***simpla săvârșire a unei fapte prevăzute de legea penală, nejustificată, în legătură cu deținerea ilegală a unor bunuri determină producerea unei stări de pericol și reclamă aplicarea măsurii confiscării speciale.*** Această concluzie rezultă și din formularea imperativă a textului art. 112 alin. (1) potrivit căruia ***sunt supuse confiscării speciale (...), fără ca legiuitorul să impună anterior analizei vreunui din***

⁶ Publicată în M. Of., Partea I nr. 472/11.06.2019

⁷ De la data deciziei menționate își încetează valabilitatea soluția avută în vedere cu prilejul întâlnirii președinților secțiilor penale ale Înaltei Curți de Casație și Justiție și curților de apel cu procurorii șefi secție urmărire penală de la nivelul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, structurilor specializate DNA și DIICOT și al parchetelor de pe lângă curțile de apel din data de 18 mai 2018 potrivit căreia în cazul de la alin. (6) nu ne aflăm în ipoteza unei dețineri fără drept.

situațiile de aplicare a măsurii prevăzute la lit. a) - f), o evaluare a stării de pericol produsă prin săvârșirea faptei și în legătură cu bunurile care urmează a fi confiscate.

Participanții la întâlnire, în unanimitate, au agreat punctul de vedere al INM.

8. Infracțiuni în Legea nr. 31/1990

- ✓ **Încadrarea juridică a faptei constând în acțiunea administratorului unei societăți cu răspundere limitată, împuternicit pe conturile bancare ale profesionistului, de a retrage sume de bani în numerar de la o unitate bancară, utilizate ulterior în interes personal - infracțiunea de delapidare prevăzută de art. 295 alin. (1) C.pen. raportat la art. 308 C.pen. sau de folosire cu rea-credință a bunurilor sau a creditului de care se bucură societatea prevăzută de art. 272 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 31/1990**

Materia: penal

Subcategoria: infracțiuni

Acte normative incidente: art. 295 alin. (1) C.pen. raportat la art. 308 C.pen.; art. 272 alin. (1) lit. b), art. 281 din Legea nr. 31/1990

Cuvinte cheie: delapidare, folosire cu rea-credință a bunurilor sau a creditului de care se bucură societatea

Autorul întrebării nu a precizat care sunt opiniile diferite identificate în practica judiciară.

În opinia INM, raporturile dintre cele două infracțiuni sunt reglementate de dispozițiile art. 281 din Legea nr. 31/1990 potrivit cărora *faptele prevăzute în prezentul titlu, dacă, potrivit Codului penal sau unor legi speciale, constituie infracțiuni mai grave, se sancționează cu pedepsele prevăzute de acestea*. Astfel, dispozițiile legale menționate consacră caracterul subsidiar al incriminărilor din Legea nr. 31/1990 în sensul că faptele respective, dacă întrunesc elementele constitutive ale unor infracțiuni mai grave, prevăzute în Codul penal sau în alte legi speciale, se sancționează în condițiile și cu pedepsele prevăzute în aceste din urmă legi. Prin urmare, ori de câte ori faptele respective vor întruni atât elementele constitutive ale infracțiunilor prevăzute în Legea nr. 31/1990, cât și ale unei alte infracțiuni înscrise în Codul penal sau în alte legi speciale, va exista o ipoteză de calificări alternative care se fundamentează pe principiul subsidiarității, formulat potrivit adagiului latin *lex primaria derogat legi subsidiariae (legea primară derogă de la legea subsidiară)* și care presupune aplicarea normei subsidiare doar în ipoteza în care norma principală sau primară nu este aplicabilă cu privire la aceeași faptă materială.

Așadar, deși dispozițiile penale din Legea nr. 31/1990 au natura juridică a unor norme speciale, prin raportare la criteriul sferei de incidență, în măsura în care legea specială se declară subsidiară în raport cu dispozițiile din Codul penal sau din legile speciale, se înlătură explicit și principiul specialității legii penale, admitându-se ca legea mai gravă să aparțină dreptului comun.

De aceea, în ipoteza avută în vedere de autorul întrebării, ***având în vedere că ambele norme penale au vocație de a primi aplicare cu privire la fapta administratorului societății cu răspundere limitată, față de limitele mai ridicate de pedeapsă prevăzute de legiuitor pentru infracțiunea de delapidare, ipoteza concursului de calificări va fi soluționată în favoarea normei primare, respectiv se vor reține dispozițiile art. 295 alin. (1) raportat la art. 308 C.pen., ca urmare a clauzei de subsidiaritate expresă prevăzute de art. 281 din Legea nr. 31/1990.***

Participanții la întâlnire, în unanimitate, au agreat punctul de vedere al INM, cu mențiunea necesității verificării îndeplinirii tuturor condițiilor pentru aplicarea art. 295 alin. (1) C.pen. raportat la art. 308 C.pen. inclusiv sub aspectul subiectului activ calificat.

- ✓ Dacă fapta administratorului care achiziționează în numele societății bunuri de mare valoare, pe care le înregistrează în contabilitate drept cheltuieli deductibile însă le folosește în scop pur personal, fără a justifica beneficiul economic pe care acestea îl aduc activității societății, constituie infracțiunea de folosire cu rea-credință a bunurilor sau creditului societății

Materia: penal

Subcategoria: infracțiuni

Acte normative incidente: art. 295 alin. (1) raportat la art. 308 C.pen.; art. 272 alin. (1) lit. b), art. 281 din Legea nr. 31/1990

Cuvinte cheie: delapidare, folosire cu rea-credință a bunurilor sau creditului societății

Autorul întrebării nu a precizat care sunt opiniile diferite identificate în practica judiciară.

În opinia INM, pentru aceleași motive expuse la punctul precedent, fapta administratorului nu poate constitui infracțiunea de folosire cu rea-credință a bunurilor sau creditului societății, în condițiile în care ipoteza descrisă de autorul întrebării se încadrează în elementele de tipicitate ale infracțiunii de delapidare. Indiferent de natura bunurilor, - sume de bani sau alte bunuri mobile/imobile - câtă vreme acestea fac parte din patrimoniul societății și sunt folosite în interesul personal al administratorului, fapta acestuia se încadrează numai în dispozițiile art. 295 alin. (1) raportat la art. 308 C.pen.

Așadar, tipicitatea faptei prevăzute de art. 272 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 31/1990 este una reziduală, putând fi reținută doar în condițiile în care nu sunt întrunite condițiile unei alte tipicități, mai grave, conform art. 281 din aceeași lege. Or, ipoteza prezentată de autorul întrebării se suprapune peste elementele de tipicitate ale infracțiunii mai grave prevăzute de art. 295 alin. (1) raportat la art. 308 C.pen., motiv pentru care relația de subsidiaritate cu infracțiunea prevăzută de art. 272 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 31/1990 exclude concursul ideal, prin aceeași acțiune sau inacțiune fiind lezată aceeași valoare socială protejată prin cele două norme de incriminare.

Participanții la întâlnire, în unanimitate, au agreat punctul de vedere al INM, cu mențiunea formulată pentru punctul anterior privind subiectul activ calificat.

8. Circumstanțe atenuante

- ✓ Posibilitatea reținerii circumstanței atenuante prevăzute de art. 75 alin. (2) lit. a) în cazul infracțiunii de omor

Materia: penal

Subcategoria: infracțiuni

Acte normative incidente: art. 75 alin. (2) lit. a) C.pen.

Cuvinte cheie: omor, circumstanță atenuantă judiciară

Într-o opinie, s-a arătat că nu poate fi reținută circumstanța atenuantă judiciară prevăzută de art. 75 alin. (2) lit. a) C.pen., în cazul infracțiunii de omor, ce intră în categoria infracțiunilor contra persoanei.

Într-o altă opinie, s-a arătat că poate fi reținută circumstanța atenuantă menționată și în cazul infracțiunii de omor, chiar dacă face parte din categoria infracțiunilor contra persoanei.

Într-o a treia opinie, s-a arătat că circumstanța menționată poate fi reținută doar dacă inculpatul a depus eforturi pentru înlăturarea sau diminuarea consecințelor infracțiunii sub aspect penal, nu și civil.

În opinia INM, cea de-a doua soluție este cea corectă. Astfel, spre deosebire de cazul circumstanței atenuante prevăzute de art. 75 alin. (1) lit. d) C.pen., în cazul celei de la art. 75 alin. (2) lit. a) C.pen. legiuitorul se raportează la noțiunea de *consecințe ale infracțiunii*, iar nu la urmarea infracțiunii comise, ceea ce include și alte efecte ale infracțiunii decât cele legate de aceasta din urmă, inclusiv cele în legătură cu persoanele care au suferit un prejudiciu colateral ca urmare a săvârșirii infracțiunii de omor (spre ex., persoanele aflate în întreținerea victimei). Pe de altă parte, înlăturarea sau diminuarea consecințelor de această natură privește conduita făptuitorului după momentul comiterii faptei, conturând atitudinea psihică, de căință activă, conduită în raport cu care se poate aprecia asupra pericolozității sale, aceasta fiind de altfel și rațiunea circumstanței prevăzute de art. 75 alin. (2) lit. a) C.pen.⁸

De asemenea, dacă legiuitorul ar fi urmărit excluderea infracțiunii de omor din sfera de aplicare a circumstanței în discuție ar fi prevăzut expres acest lucru, astfel cum a făcut-o în cazul circumstanței de la art. 75 alin. (1) lit. d) C.pen., explicația constând, în opinia noastră, în caracterul facultativ al celei dintâi, instanța având latitudinea de a aprecia în ce măsură conduita ulterioară a infractorului este un factor care sugerează că pedeapsa trebuie diminuată.

Participanții la întâlnire, în unanimitate, au agreat punctul de vedere al INM.

Întocmit:

Procuror Alexandra Mihaela Șinc, formator cu normă întreagă INM

Procuror Corneliu Iftim, formator cu normă întreagă INM

Nadia-Simona Țăran, personal de specialitate juridică asimilat judecătorilor și procurorilor, INM

---

⁸ În același sens, Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, decizia nr. 9/2017